

אהלי פהרות

פרשת פנחס תש"פ

מסכת כלים פרק י"ז מ"ז-מ"ב

משולחן מלכים

בירור עובדה ממרן החזו"א הוספה לגיליון 29

בגליון הקודם הובא עובדא מהחזו"א שהורה להגר"ח ברים שאין לסכך בפלטות של עץ המשמשות להובלת נייר בספינות משום שהם מקב"ט, ובהערות שם הובא מש"כ הקה"י סוכה ס"ט בשם מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א שאמר דכמדוי שהורה החזו"א בזה לקולא, ועיי"ש מה שנכתב ליישב בזה.

וכעת הגיע לידינו כתי"ק מרן הגר"ח קניבסקי שליט"א בספר הזכרונות (כת"י) ממרן החזו"א, ושם כתב בזה"ל. התיר לעשות סוכה מהקשרים שהבנאים סומכים בהן הגג בשעת בנין שאין ע"ז שם כלי, וכמדוי ששמעתי משמו שהתיר לעשות גם מארגו גדול של עץ שהובא בו סחורה מחו"ל (אבל איני זוכר בודאי, ואחד סיפר שהחמיר לו בזה ואולי היו שם עוד פרטים וצ"ע ועיי" בזה בליקו בשב"ס שיעורין של תורה) עכ"ל.

עוד הגיע לידינו מכתב מרן הגר"ח שליט"א בתשובתו להגר"ח ברים בבירור המקור לעובדא הנ"ל ממרן החזו"א וז"ל איני זוכר כעת אבל כמדומה שכתוב על כלי גדול שעשו לגנוב בו את המכס עכ"ל.

לפי דעתו של רואה

משנה ז' אמר רבי יוסי הכל לפי דעתו של רואה. עיי' חזו"א או"ח סי' לט סק"א כשנאמרו שיעורין בסיני נאמרו על האומד ומה שנראה לאדם זהו שיעורו. ובסק"ו כתב ולא שייך כאן אמת וטעות כיון דמסור לפי דעתו של רואה כו' הן ב"ד של גדולי הדור שפסקו כן. ועע"ש סק"ג ובכלים סי' כג סק"י בענין זה.

ושמעתי ממרן הגר"ד לנדו שליט"א שלא בכל שיעורי התלמוד שייך ענין זה. וכגון דין פירות מפוזרים בריש אלו מציאות ששיעורו קב בארבע אמות, לכא' הוא שיעור קבוע ולא ישתנו בזה השיעורים. שאין זה שיעור מסוים באמות אלא שיעור בטורה ודעת בני אדם. וצריך לדעת מה היא האמה שהיתה בימיהם. אלא אם נאמר שנקבע הדבר כתקנה וקבעוהו בשם אמות וכו' שייך כמדת האמה. והנה יש ענין כעין זה בשיעור טפח שנאמר בטריפות רפ"ג דחולין, שלכא' הוא שיעור אמיתי שהבמה יכולה לחיות בו ולא שייך בזה דעתו של רואה. (ולא שייך גדר סוף הוראה אלא בידעת המחלות של חתימות התלמוד ולא בשיעור). אבל החזו"א שם ס"ק טו כתב שגם דיני הטריפה נמסרו לפי דעתו של רואה וגם אם במציאות אינה חיה מ"מ לא זו טריפה שאסרה תורה ע"ש עוד. וצ"ת.

וגבי העברת ד"א בר"ה עיי' שעה"צ סי' שמ"ט סק"ד שבננס שיעור

- 1 וכתב שם עוד, וקטנים ודאי באמה דידהו צריך לתכנן, ובקטן שלא הגיע לחינוך שאסור לומר להוציא בשביל גדול יל"ע אם מותר בד"א של הגדול או בקטן מודרין ודו"ק.
- 2 יש בגליון זה כמה תיבות מחוקקות וכתבתי לפי השערתי.
- 3 ע"ש שמנהג היינו שכך היא ההוראה לכתחילה, אבל נהגו העם אין מורין כן אלא דאי עביד עביד ולא מהדרין ליה. ופרש"י שם מ"ד נהגו משמע הן נהגו מאליהן אבל אינו עיקר. ומנהג משמע תורת מנהג יש בדבר ומנהג כשר הוא.
- 4 תיבות אלו אינם ברורות.
- 5 ובדמיון"ן שם כתב שהוא כעין נהגו העם דאורוי לא מורין, וראה שם שנהגים כן גם בימינו, אלא שאין הדור עולה יפה (ודו"ק). והרשב"א שם כתב שמנהגם של ישראל תורה ואם אינן נביאים כו'.
- 6 המתנדב לבונה בפני עצמה מביא קומץ (משנה מנחות דף כו) ואפשר שתיעשה בשני כהנים. [ובאופן שכהן אחד העלה ע"ג המזבח וכהן שני זרק לאישים, אף שמשמע בכמה מקומות שהעלאה יש בה שם בפני עצמה מ"מ אינה הקטרה ממש. עיי' חזו"א זבחים סי' כ"ג סק"ג וסי' יט סקמ"ב. ולכאורה לא יקבע הקומץ לפי הכהן המעלה. ועיי' מנחת חביתין שקרבה מחציתה בבוקר ומחציתה בערב וקו"ל (מנחות דף נב). שלא היה בה אלא קומץ לבונה אחד והיו מקטירים חצי שחרית וחצי בין הערבים אם יקבע לפי הכהן המקטיר ראשונה].
- 7 מנחות דף קו: חמישה קמצים הן כו' שני בויכין (שעם לחם הפנים) טעונים שני קמצים.
- 8 אף שסילוק בויכין היינו קמיעה (מנחות דף ח. וברש"י ד"ה שכן מציעו, ושם ט:) ובעלמא שיעור הקומץ הוא לפי הכהן הקומץ. היינו מפני שהקמיעה תחילת עבודה והוא מהוה את הקומץ. וכאן קדם סידור בויכין לסילוק (והכהן המסדר הוא מהוה את הקומץ, ע"ש דף ז: מקדשין מנחה בכלי ש"ע" קרקע שכן מציעו בסידור בויכין. ועיי' רש"י שם דף ח. ד"ה הא).
- 8 ברש"י שם ד"ה קומץ בתחילה כתב שאף שנחלקו בלבונה הבאה מן המנחה שחסרה ונשתיר

הערות בעניני שיעורים

האמה הוא לפי אמתו ידידה. וכתב הגר"ל, ולפי"ז ל"ש כאן לדון נתקטנו השיעורים דאנן ננס גם בגופו חשבינן'.

בכח מנהג

בחזו"א קונטרס השיעורים סק"ה, כ' עיקרו של מנהג שאנו לוקחים אותו למשקל מכריע כו' היא הנהגת הציבור עפ"י הוראה של החכם הממונה על הציבור שזו חובתם של הציבור לשמוע אל הרב שהמחוס עליהם, ועיי' הנהגת הציבור מתאמתת ההוראה.

וג"ב. לעיונא', מנהג ונהגו העם תענית כ"ו א',³ הוא ענין אחר. אלא יש כאן [לשון לענין'] הכרעת ההלכה ע"י האמוראים ודו"ק.

ועיי' האידנא נהגו עלמא וכו' דחולין קל"ו ב'⁵.

שיעור קומץ לבונה

משנה י"א ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם הקומץ את המנחה וכו' וכתב בזה מרן הגר"ל שליט"א על הגליון, וקומץ דמתנדב לבונה נמי או לפי בעלים או לפי כהן' עיי' תוס' מנחות (קו: ד"ה לא) בשם ירושלמי.

ובמנחות שם כתב הגר"ל שליט"א וקומץ דלבונה דמנחה לכאורה הוא בשיעור יד כהן'. ועיי' ש"מ לעיל י"א ב' אות ח'. ויל"ע קומץ דמאן, דמקטיר או דמוליד'. ועיי' בהקטירו שני כהנים'. ועיי' בקומץ דבויכין' או בכהן דמסדר משערינן או ד' בכהן דמסלק משערינן'.²

בה קורט או שני קורטין כשרה מ"מ בתחילה ודאי צריך שיהיה בכלי מלא קומץ לבונה. והוספתי השיטה מקובצת בדברי רש"י ופלוטא היא בירושלמי אי קומץ בעלים בעינן אי קומץ כהן. היינו שגם בלבונה הבאה עם המנחה שייך אף פלוטא אי אוליין בתר יד כהן או בתר יד בעלים. [ולכא' הוא שלא כמש"נ תחילה].

9 לכא' ספק זה הוא גם בלבונה הבאה בפני עצמה להך גיסא דיד כהן, אם תקבע לפי כהן המוליד או כהן המקטיר.

10 שהקטיר קומצה פעמיים כשרה (מנחות דף כו) ואפשר שתיעשה בשני כהנים. [ובאופן שכהן אחד העלה ע"ג המזבח וכהן שני זרק לאישים, אף שמשמע בכמה מקומות שהעלאה יש בה שם בפני עצמה מ"מ אינה הקטרה ממש. עיי' חזו"א זבחים סי' כ"ג סק"ג וסי' יט סקמ"ב. ולכאורה לא יקבע הקומץ לפי הכהן המעלה. ועיי' מנחת חביתין שקרבה מחציתה בבוקר ומחציתה בערב וקו"ל (מנחות דף נב). שלא היה בה אלא קומץ לבונה אחד והיו מקטירים חצי שחרית וחצי בין הערבים אם יקבע לפי הכהן המקטיר ראשונה].

11 מנחות דף קו: חמישה קמצים הן כו' שני בויכין (שעם לחם הפנים) טעונים שני קמצים.

12 אף שסילוק בויכין היינו קמיעה (מנחות דף ח. וברש"י ד"ה שכן מציעו, ושם ט:) ובעלמא שיעור הקומץ הוא לפי הכהן הקומץ. היינו מפני שהקמיעה תחילת עבודה והוא מהוה את הקומץ. וכאן קדם סידור בויכין לסילוק (והכהן המסדר הוא מהוה את הקומץ, ע"ש דף ז: מקדשין מנחה בכלי ש"ע" קרקע שכן מציעו בסידור בויכין. ועיי' רש"י שם דף ח. ד"ה הא).

דברי חכמים

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בשיעור הנקב בכלי עץ לענין דינא ד'תוך תוכו'

בכלים פ"ז מ"א תנן, כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים. ועיין בתוס' עירובין דף ד' ע"ב (ד"ה כל), ובתוס' סוכה דף ו' ע"א (ד"ה כל), דהך מתניתין גבי כלי עץ מתנייא, אבל גבי כלי חרס תנן לעיל פ"ג מ"א דכלים העשויים לאוכלין, שיעורם בזיתים. והעשויים למשקים, שיעורם במשקים. והא דאמר בסוף המצניע (שבת דף צ"ה ע"ב) חמש מידות בכלי חרס, ניקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים, ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים, היינו היכא דייחדו לרימונים, אבל סתמוהו 'כמוציא זית'.

והנה הרמב"ם בפ"ד מכלים ה"ט כתב, דחילוק זה בין כלי שטף לבין כלי חרס נאמר גם לענין דינא ד'תוך תוכו', אולם בהשגת הראב"ד שם כתב, דהפרש זה נאמר רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין הצלה מאויר הטומאה כל הכלים שווים.

ובחדושי רבנו חיים הלוי שם ביאר דעת הראב"ד בזה, דתרי דינים איתנהו בהצלה ד'צמיד פתיל', א' דבעינן שיהא בו תורת 'כלי', ב' דבעינן שיהא

המשך בעמ' ג'

הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א

משנה ו'

א כביצה שאמרו וכו'. עיין בפ"י הר"ש והרע"ב שכתבו דר"ל לענין טו"א (והיינו לטמא אחרים דבעי כביצה, ולגבי קב"נ נחלקו הראשוני נים אם יש קב"ט מה"ת אף בכ"ש או דכ"ש דמק"ט הוי רק מדרבנן, ולדעת הרשב"א בר"פ המצניע פחות מכביצה אין מק"ט כלל אף מדרבנן), והרמב"ם כתב בפיהמ"ש: ידוע שיש מן השיעורים של הענינים התוריים מה שנשערהו בכביצה כמו שאמרו שכביצה מטמא טו"א כו', עכ"ל, ועיין משנה אחרונה שביאר דבריו דלגבי כמה דינים מציעו שיעור כביצה, זימון, ואתרוג, ועוד כמה דינים, אלא דלענין טו"א הוי מילתא דפסיקא לכו"ע.

אבל נראה לכא' דר"ל דכולהו הוי חד דינא דיעוי' בחידושי הרמב"ן שבת ט"ו שביאר בשם ר"ת בביאור דברי שמאי והלל דשיעור חלה בכביצה, וביאר דקי"ל שיעור אוכלין בכביצה, ומבואר דהדין בכביצה הוי הלכה בשיעור אוכלין, ולכן כל הני מילי דתליא בחשיבות אוכלין תליא בכביצה, וע"ע מש"כ בזה בפרק קמא דטהרות בארוכה,

המשך בעמ' ד'

עיוני כלים

הגאון הגדול ר'

בונים שרייבר שליט"א

פרק י"ז משנה ו'.

כביצה שאמרו וכו' הכל לפי דעתו של רואה, יעוי' חזו"א או"ח קונטרס השיעורים סי' ל"ט דמוכח מכאן דשיעורו של רואה הוא השיעור האמיתי דאל"כ מה שיעור הוא זה והי' לנו להחמיר מספק, והרמב"ם השמיט ד"ז משום דבזמנו כבר החלו להתקטן הביצים ואין לנו רואה יותר כיון שהשיעוריים נקבעים לפי מה שהי' המשך בעמ' ג'

הגאון הגדול ר' בונים שרייבר שליט"א
קודם שנתקטנו.

משנה ז'.

בגרוגרות שאמרו – להוצאת שבת ולשיתופי מבואות – לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית, ר"א הגדולה שבא"י – והגר"א גרס הקטנה שבא"י – היא הבינונית שבמדינות, ושיעור גרוגרת גדול מכזית כדכ' תו' בעירובין ד"פ וקטן מכביצה כדכ' תו' ביומא דע"ט, ושי' הר"מ שהוא כשליש ביצה, ובמג"א סי' תפ"ו מבואר שהוא בין כזית קטן לכזית בינוני, ועי' נובי"ק או"ח סי' ל"ז ח, ועכ"פ בהא דאיפליגו ר"י וחכמים על קטנה או גדולה שבא"י הנה הרי לא נחלקו במציאות, וגם לעיל דאמר ר"י דמביא קטנה וגדולה וא"ל ר"י מי מודיעני, ומ"ט דר"י, אבל המבואר בזה בס"ד דר"י ס"ל דהא דתליא בבינונית אין ביאורו דהשיעור האמיתי הוא הבינוני, אלא הכל לפי דעתו של רואה כדלעיל, ומה שבדרך כלל הוא הרגיל הוא הדעתו של רואה ואהכי תליא בבינונית, ואהכי גם אם איכא טענה דמי מודיעני מ"מ מאחר דמה שידוע לנו זהו הגדול וזהו הקטן אזי זהו הדעתו של רואה ורבי יוסי ס"ל דכיון דבלא"ה אין לנו אפשרות לקבוע בוודאות א"כ כבר א"צ מדידה כלל וסגי בדעתו של רואה, ועי' בחזו"א הג"ל, וממילא לגבי גרוגרות ס"ל לרבי יהודה דאף שבא"י היא הגדולה או הקטנה מ"מ כמה דאית לן לברורי ולמדוד אנו מודדין וממילא מאחר דברוב המדינות היא הבינונית אזלי' בתר זה, ולחכמים אינו כן וכיון דא"א לן לעשות שיעור קבוע בזה דאינך יודע אם היא אכן הגדולה שבגדולות אהכי נקבע שיעור אמצעי'.

משנה ח-ט-י.

הכזית שאמרו וכו' האמה שדאמרו וכו' רמ"א וכו', הנה ענין האמות המוזכר כאן הוא ארוך טובא ובקצרה דבאמת אין מושג כזה אמה של ו"ט דאמה הא הוא אמת איש ואמת איש היא ה"ט שלו ונהי דדייני' בבינוני אבל מ"מ אין כזה דבר אמה של ו"ט, וכל אמה של כל אדם היא כחמשה טפחים שלו, ורק דילפי' מקרא דאמה אמה וטופח דיש ב' מדות, מדה של אמה ומדה של אמה וטפח, ונקראת בקצרה אמה, ויעוי' ר"ן ריש עירובין בדעת הרשב"א דשיעור החצי אצבע של האומנין הוא שיעור ההפרש בין שוחקות לעצבות, ויעוי' בתשו' הרשב"א ח"ה סי' קמ"ז מה דדן בד' הבעל העיטור אם ד"א לחלוקת שותפין הוא בבינונית או בקטנה, ואכ"מ.

משנה יא-יב.

ויש שאמרו מדה דקה וכו',

הרמב"ם הביא כאן ההלכה שכל ספק כזית מן המת וספק כעדשה מן השרץ ספיקו טמא, ואין בזה חילוק בין רה"י לרה"ר, לפי שאין הספק במגע אלא במטמא מה הוא אם יש בו שיעור לטמאות וספק זה גם אם אירע המגע ברה"י אינו ספק ששייך לרה"י והוא ספק כללי על השרץ הזה היכן שלא יהיה ובזה ליכא חילוקים בין רה"י לרה"ר, והרבה ראיות לזה אלא שאכ"מ.

המשך מעמ' א'

הגאון הגדול ר' איתמר גרבו שליט"א

משנה ו'

א] כביצה שאמרו וכו'. עיין בפ"י הר"ש והרע"ב שכתבו דר"ל לענין טו"א (והיינו לטמא אחרים דבעי כביצה, ולגבי קב"ט נחלקו הראשונים אם יש קב"ט מה"ת אף בכ"ש או דכ"ש דמק"ט הוי רק מדרבנן, ולדעת הרשב"א בר"פ המצניע פחות מכביצה אין מק"ט כלל אף מדרבנן), והרמב"ם כתב בפיהמ"ש: ידוע שיש מן השיעורים של הענינים התוריים מה שנשערהו בכביצה כמו שאמרו שכביצה מטמא

טו"א כו', עכ"ל, ועיין משנה אחרונה שביאר דבריו דלגבי כמה דינים מצינו שיעור כביצה, זימון, ואתרוג, ועוד כמה דינים, אלא דלענין טו"א הוי מילתא דפסיקא לכו"ע.

אבל נראה לבאר דר"ל דכולהו הוי חד דינא דיעוי' בחידושי הרמב"ן שבת ט"ו שביאר בשם ר"ת בביאור דברי שמואל והלל דשיעור חלה בכביצה, וביאר דקי"ל שיעור אוכלין בכביצה, ומבואר דהדין כביצה הוי הלכה בשיעור אוכלין, ולכן כל הני מילי דתליא בחשיבות אוכלין תליא בכביצה, וע"ע מש"כ בזה בפרק קמא דטהרות בארוכה,

משנה ח'

ב] כזית שאמרו וכו'. בגמ' סוכה (ד"ב ע"א) ועירובין (ד' ע"ב) וברכות (מ"א ע"א) אמרינן ארץ שרוב שיעוריה בזיתים, וכתב הרמב"ם בפיהמ"ש: כבר ידעת שאיסור מאכלות כנבלות וטריפות, ודם והדומה להן יהיה איסור אכילתן בכזית, ומבואר דס"ל דאיסור דם שיעורו בכזית, וכ"כ ברפ"ו ממאכ"א, וכ"ה ברש"י בעירובין בסוכה ובברכות שם, אמנם הרמב"ן בע"ז (דף ס"ו) כתב דדם שיעורו ברביעית, וכ"ה ביבמות (ק"ד ע"ב) ועיי"ש ברש"י. ועיין במג"ח (מצוה קמ"ח) שביאר דעת הרמב"ם דכיון דכתיב בדם לשון אכילה לכן שיעורו בכזית, דאיסור אכילה הוא בכזית. [וע"ע בס' דרך אמונה פ"י מתרומות ה"ב בבה"ל ד"ה שתיה בכזית, שצידד ד"ל דדם אית ליה תכונת אוכל ולכן שיעורו בכזית], אמנם המאירי בעירובין (שם) כ' דדם בכזית איירי בדם קרוש, וכן צידדו הרש"ש והעל"נ ביבמות. (ועיין מה שהאריך בזה בספרו בנין ציון סימן מ"ט – נ"ה).

והנה ברמב"ם (פ"ד ממאכ"א ה"ט) כתב דשיעור צירוף דאכילת דם הוא בכדי שתיית רביעית, וכתב בס' ברוך טעם (שער התערובות שלהי פ"ב) דלכא"ו מוכח בזה דדם צלול שיעורו ברביעית ולכן הצירוף הוא בכדי שתיית רביעית, ורק דם קרוש שיעורו בכזית, ובו יהא הצירוף בכדאכ"פ, אמנם דחה שם דלעולם בשתייה, הגם דהשיעור הוא בכזית, מ"מ שיעור צירופו אינו בכדאכ"פ אלא בכדי שתיית רביעית. אמנם צ"ע בזה מסוגיא דיומא (דף פ' ע"ב) דמבואר דשיעור הצירוף תליא לפי גודל השיעור, והנה המג"ח מצוה קס"ב כ' דשרצים ששיעורן כעדשה שיעור צירוף דידהו הוא בכדאכ"פ, וכ"כ הפלתי ס' ק"ד סק"ב ותמה המהר"ם שיק מצוה קס"ג, מדברי הגמ' ביומא דמקשי' דיוה"כ דהשיעור כותבת, צ"ל השיעור צירוף יותר, [ורק התירוצ' משום דקים ליה דבהכא מיתבא דעתא], וביאר בזה מו"ח שליט"א דודאי איסורי אכילה, הצירוף בכדאכ"פ, וגם הני דשיעורן אינו בכזית, וכל ק' הגמ' ביומא הוא רק מיוה"כ דל"ה שיעור באכילה דכותבת, אלא שיעור דביטול העינוי, וכן מקשינן שם ביומא מאוכל אוכלין טמאין דשיעורן כחצי פרס דשם נמי ל"ה שיעור באכילה, אלא שיעור בטומאה, אבל בדיני אכילה בכולן השיעור בכדאכ"פ, ולפ"ז גם בדיני שתיה בכולהו השיעור בכדי שתית רביעית גם היכא דהשיעור הוא בכזית, ויש להאריך בזה טובא ואכ"מ.

ג] כעדשה שאמרו וכו'.

הרמב"ם בפיהמ"ש (במשנה י"ב) הביא דברי התוספתא: כזית מן המת וכעדשה מן השרץ ספק יש בהם כשיעור ספק אין בהן, ספיקו טמא, שכל דבר שעיקרו מה"ת ושיעורו מד"ס ספיקו טמא, וביאר הרמב"ם דאין הכוונה דשיעורין מדרבנן, אלא דכיון דאין הם מפורשים בתורה חשיב מד"ס, ובחזו"א (סימן כ"ג סק"ט) כתב: ונראה דהיינו בדבר שיש בו דעת להשאל וברה"י, אבל א"כ אין צריך לאשמועין, ואי לטמא ברה"ר קאמר, צריך טעם למה החמירו בספק שיעור יותר משאר ספיקות, עכ"ד.

ועיני' במקואות (פ"ו משנה ז') בר"ש וברמב"ם שהביאו שם הך תוספתא, וכתב שם במשנ"א לחדש דבספק שיעור גם ברה"ר החמירו מדרבנן לטמא בספק, דכיון דהוי ודאי נגיעה וספק אם יש שיעור בדבר, החמירו לטמא ברה"ר, וכ"כ עוד המשנ"א בטהרות (פ"ד מ"ה). ובחזו"א טהרות סימן ו' סק"ב (שכתב שם הרבה השגות ע"ד המשנ"א) חלק ע"ד המשנ"א בכל עוז ודייק כן ממתני' דפ"ו דטהרות מ"ד דמשמע דספק בשיעור טמא רק ברה"י, ויעוי' ברע"ב במקואות (פ"ו מ"ז) דהביא דברי התוספתא ופירשה להדיא דאיירי ברה"י, וכן נראה מוכח מהא דלא הביא הרמב"ם ביד הך חידוש דתוספתא דספק שיעור טמא גם ברה"ר, וע"כ דאיירי רק ברה"י ונכלל בכלל דבריו דכ' בפ"ח מאה"ט ה"א דספק יש בה כשיעור ספק אין בה טמא ברה"י.

משיב דבר

הערות ממרן הגר"ד לנדו שליט"א

(1) לפי הגי' שהיתה לפני הרמב"ן מתבאר מתוך הגמ' כריתות בפ"ק דשיעור דם ברביעית, יעוי' בח' למס' ע"ז דף ס"ו, (מהרשום על ד' הגריפ"ר על ספהמ"צ לרס"ג דף מ"ו ע"ש),

הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א

בשיעור הנקב בכלי עץ לענין דינא ד'תוך תוכו'

בכלים פי"ז מ"א תנן, כל כלי בעלי בתים שיעורן ברימונים. ועיין בתוס' עירובין דף ד' ע"ב (ד"ה כל), ובתוס' סוכה דף ו' ע"א (ד"ה כל), דהך מתניתין גבי כלי עץ מתנייא, אבל גבי כלי חרס תנן לעיל פ"ג מ"א דכלים העשויים לאוכלין, שיעורם בזיתים. והעשויים למשקים, שיעורם במשקים. והא דאמר בסוף המצניע (שבת דף צ"ה ע"ב) חמש מידות בכלי חרס, ניקב כמוציא זית טהור מלקבל בו זיתים, ועדיין כלי הוא לקבל בו רימונים, היינו היכא דייחדו לרימונים, אבל סתמו הוי 'כמוציא זית'.

והנה הרמב"ם בפ"ד מכלים ה"ט כתב, דחילוק זה בין כלי שטף לבין כלי חרס נאמר גם לענין דינא ד'תוך תוכו', אולם בהשגת הראב"ד שם כתב, דהפרש זה נאמר רק לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין הצלה מאויר הטומאה כל הכלים שווים.

ובחדושי רבנו חיים הלוי שם ביאר דעת הראב"ד בזה, דתרי דינים איתנהו בהצלה ד'צמיד פתיל', א' דבעינן שיהא בו תורת 'כלי', ב' דבעינן שיהא צמיד פתיל על פתחו, ולענין דין 'כלי' של צמיד פתיל באמת שיעורו כמוציא רימון, כמו לענין דין קבלת טומאה, אבל לענין שיעורא ד'פתח', סבירא ליה להראב"ד דהכל הולך בטר תשמישו, דבהכי הוא דהוי שיעור כניסת טומאה, ואף דהרמב"ם הא מייירי בדין הצלה ד'תוך תוכו', ושם לא שייך כלל דין הבאת טומאה, דאין טומאת אויר כלי חרס יוצאת לכלי אחר אף דרך 'פתח', מכל מקום ב'תוך תוכו', דהכלי הפנימי הוא בתוך הכלי החיצון, וניקב בכדי תשמישו, שהוא שיעור פתח, דלית ביה דין הצלה, אם כן ממילא דגם תוך כלי הפנימי הוי בכלל תוכו של חיצון דרך אותו פתח, ולא הוי 'תוך תוכו' כלל.

***

והנה בחולין דף כ"ה ע"א איתא, ד'תוכו' ולא תוך תוכו, ואפילו כלי שטף מציל. ופירש רש"י שם, דהרבותא בכלי שטף היא, דלא מיבעיא אם פנימי הוא של חרס דמציל, דכיון דאינו מיטמא מגבו, לא נטמא, וחוצץ בפני הטומאה שבאויר החיצון, אלא אפילו פנימי כלי שטף, דמיטמא מגבו, ואיכא למימר לא יחוצץ בפני הטומאה, מציל על האוכלין שבתוכו, שהרי גם הוא לא נטמא, וחוצץ, עכ"ל.

והמבואר מדברי רש"י שם, דלענין הצלת האוכלין שבתוך הכלי הפנימי בעינן לדין 'חציצה', והא דאפילו כלי שטף מציל באוהל השרץ, הוא משום ד'כלים' אינם מיטמאים באויר כלי חרס, ושפיר חוצצים הם בפני הטומאה, אבל אילו היה הכלי שטף הפנימי נטמא, לא היה נוהג בו דין ההצלה ד'תוך תוכו'.

והנה באוהל המת, דהטומאה היא מחמת התפשטות הטומאה של המת, שפיר שייך דין 'חציצה', דעל ידי החציצה אין הטומאה מתפשטת לשם, אבל באוהל השרץ, הרי אין הטומאה מחמת השרץ שבתוכו, דהא אפילו אם הוציא את השרץ מהכלי הרי הכלי מטמא, ועל כרחך דאין טומאתו מחמת התפשטות טומאת השרץ, אלא דהכלי עצמו מטמא את מה שבתוכו, ואם כן צ"ע טובא בדברי רש"י בחולין דלענין הצלת האוכלין שבתוך הכלי הפנימי לא סגי בדינא ד'תוך תוכו' לחוד, אלא בעינן נמי לדין 'חציצה', דהא כיון דאין טומאתו מחמת התפשטות טומאת השרץ, מה שייך בזה דינא ד'חציצה'.

ואמר אאמו"ר הגאון זצ"ל, דמוכח מזה, דהא דהכלי מטמא את האוכלין שבתוכו, הוא בצירוף זה שטומאת הכלי מתפשטת לכל אויר הכלי, ועל כן אילו היה הכלי הפנימי טמא, לא הוה מהני דינא ד'תוך תוכו' לחוד להציל על האוכלין שבתוכו, דטומאת אויר הכלי היתה מתפשטת לתוך הכלי הפנימי, ושפיר הוצרכה הגמ' לאשמועינן דאפילו כלי שטף, דמיטמא מגבו, מציל הוא באוהל השרץ, כיון ד'כלים' אינם מיטמאים באויר כלי חרס, ושפיר חוצצים הם בפני הטומאה.

והוסיף אאמו"ר הגאון זצ"ל, דכן הוא מבואר בדברי הגר"א ב'אליהו רבה' לעיל פ"ח מ"ב, שפירש שם הרבותא ד'אפילו כלי שטף מציל', וזה לשונו – לא מיבעיא כלי חרס, דמציל ב'צמיד פתיל', מציל ב'תוך תוכו', אלא אפילו כלי שטף, דלא מציל ב'צמיד פתיל', ב'תוך תוכו' מציל, עכ"ל. והיינו, דהוה סלקא דעתך, דלדין ההצלה ד'תוך תוכו' בעינן נמי לצמיד פתיל, ולכן דוקא כלי חרס, דאיכא ביה הצלה ד'צמיד פתיל', מציל ב'תוך תוכו', אבל כלי שטף,

מכתב מחכ"א שליט"א

מה שדנו למה התיר החזו"א לסכך בנסרים שנעשו מארגזים גדולים שהיו מביאים בהם מכוניות ואילו בפלטות של הדפוס אסר, התשובה שארגזים גדולים הרי הם באים במידה וטהורים, אבל פלטות הם טבלה של עץ שבפכ"ז מ"א תנן טבלה של עץ טמאה וכן ארוכות של נחתומין ודף של נחתומין שלרש"י הטעם שדף רחב הוא טמא אף שאינו מקבל

דליכא ביה הצלה ד'צמיד פתיל', אינו מציל ב'תוך תוכו', וקא משמע לן דבעצם דין ההצלה ד'תוך תוכו' נאמר גם דין 'חציצה' בפני הטומאה, ושפיר נוהג הוא דין הצלה זה ד'תוך תוכו' גם ב'כלי שטף', אף דליכא ביה דינא ד'צמיד פתיל', עכ"ד. [ועיין בשעורי אאמו"ר הגאון זצ"ל לעיל פ"ח משנה ו' ומשנה ז' מש"כ עוד בענין זה].

***

ולפי זה היה אפשר לכאר שיטת הראב"ד הנ"ל דלענין הצלה ד'תוך תוכו' כל הכלים שווים, על דרך דברי הגר"ח הנ"ל, דאף דלא מהני מה דניקב הכלי הפנימי בכדי תשמישו לבטל הימנו תורת 'כלי', דלענין זה בעינן שיהא הנקב כמוציא רימון, כמו לענין דין קבלת טומאה, מכל מקום אהני נקב זה שתתפשט טומאת אויר הכלי החיצון לתוכו, דנקב בכדי תשמישו חשיב 'פתח' לענין דין הבאת טומאה, ולכן אף שלא ניקב כמוציא רימון, ולא בטל מיניה תורת 'כלי', מכל מקום אינו מציל ב'תוך תוכו', כיון דטומאת הכלי החיצון מתפשטת לתוך הכלי הפנימי דרך אותו הפתח.

אמנם הגר"ח עצמו כתב להלן שם (ד"ה אלא), דדין 'תוך תוכו' אינו מדין הצלה בפני הטומאה כלל, אלא דעיקר דינו הוא, דמה שבתוך הכלי הפנימי לא הוי בכלל תוכו של החיצון, והוא דין 'חילוק תוכות', ועל כן ליכא נפקותא לענין זה אם הוא כלי טהור או טמא, דבכל גווני מציל, ע"ש. והיינו דסבירא ליה להגר"ח, דליכא באוהל השרץ דין 'התפשטות טומאה' כלל, וממילא גם כלי טמא מציל, דאין צריך ולא שייך בזה דין 'חציצה' כלל, ולכן הוצרך לפרש כאן, דאף דלא שייך באוהל השרץ דין הבאת טומאה, מכל מקום כיון דניקב הכלי הפנימי בכדי תשמישו, שהוא שיעור פתח, מהני פתח זה שיהא תוך כלי הפנימי בכלל תוכו של החיצון, וממילא לא הוי 'תוך תוכו' כלל. אכן לפי שיטת רש"י בחולין הנ"ל דכלי טמא אינו מציל ב'תוך תוכו', הרי בעל כרחך דסבירא ליה דגם לדין ההצלה ד'תוך תוכו' בעינן לדין 'חציצה', ואם כן שפיר יש לומר כמו שכתבנו בביאור שיטת הראב"ד.

בדין כלי שניקב וראוי לקבל טומאה על ידי יחודו לתשמיש אחר בטור או"ח סימן קנ"ט ס"ב כתב בשם הסמ"ק, לענין כלי העשוי למשקין שניקב בכונס משקה, דאם ייחדו לזיתים, תורת 'כלי' עליו, וכשר הוא ליטול ממנו, אם יחזיק רביעית עד שניקב כמוציא זית. ומבואר בדבריו, דכל זמן שלא ייחדו לזיתים, אין נוטלין ממנו לידים.

ויש לומר הביאור בזה, דהנה הרמב"ם בפ"ו ממקואות ה"ד כתב, וזה לשונו – הלוקח כלי גדול, וניקבו נקב המטהר אותו, וקבעו בארץ ועשהו מקוה, הרי זה כשר. והשיג עליו הראב"ד שם, דאיך אפשר שלא יהא בקרקעיתו ודפנו חרס הראוי לקבל טומאה על ידי יחודו להשתמש בו ונמצאת טבילה זו בכלים, ע"כ. ובחדושי רבנו חיים הלוי שם מבאר, דגם הרמב"ם מודה להראב"ד דמהני יחודו לשוויי גיסטרא, ורק דסבירא ליה דכיון דהשתא מיהא לא נתייחד, ליכא תורת 'כלי' עליו, דכל שאינו מיוחד לקבלה אינו 'כלי', ושפיר כשר הוא לטבול בתוכו, והראב"ד סבירא ליה, דדוקא לענין טומאה בעינן שיהא הכלי מיוחד לקבלה, דומיא דשק שמיוחד לטלטל מלא וריקן, אבל בשאר דיני כלים, לעולם תורת כלי קיבול עליו, ואפילו לא ייחדו לקבלה, ע"ש.

ולפי זה יש לכאר את דברי הסמ"ק, דאף דסבירא ליה דביחודו לזיתים כשר הוא לנטילת ידים, מכל מקום מודה דכל זמן שלא ייחדו לזיתים אינו כשר, דאף דיש עליו 'צורת כלי', מכל מקום כל זמן שלא ייחדו לזיתים בפועל, ואינו מיוחד לקבלה, ליכא תורת 'כלי' עליו, וכמו שכתב הגר"ח בדעת הרמב"ם הנ"ל.

***

המשך הגאון הגדול ר' איתמר גרבוז שליט"א מעמ' ב'

משנה ט'

ד] האמה שאמרו באמה הבינונית.

וכתבו הר"מ והר"ש דהיינו אמה בת ששה טפחים, והנה בעירובין (דף ג' ע"ב) אמר אביי משמיה דר"נ אמת סוכה ואמת מבוי באמה בת חמשה, אמת כלאים באמה בת ששה ויעו"ש בגמ' דהיינו לחומרא, אמת מבוי לגובהו ולמשך פירצת מבוי, ואמת סוכה לגובהה ולדופן עקומה, דמשערין באמת חמשה לחומרא, ואמת כלאים באמה בת ששה לחומרא לקרחת הכרם ולמחול הכרם, ורבא ס"ל דכל אמות באמות בת ששה אלא הללו שוחקות והללו עצבות (פרש"י אמות כלאים מודדין בטפחים גדולים, ושל סוכה ומבוי עצבות מצומצמות לחומרא), וכבר העיר הרש"ש דבמתני' מבואר שלא כדברי אביי, והביא הא דפריך התם לאביי מברייא דתניא דהוי בת ששה טפחים ואוקי דאביי ס"ל כרשב"ג, ומה"ט נמי לא קשיא ממתני' דאביי ס"ל כרשב"ג, והא דפריך מברייא ולא ממתני' היינו משום דברייא מפורש להדיא דהשעור הוא ששה טפחים, ובמשנה לא הוזכר להדיא, (והיה אפשר לפרש כוונה אחרת בפירוש אמה בינונית).

ובעיקר דברי אביי דס"ל דאזלינן לחומרא יש לדון בגדר הדבר, אם ס"ל דבאמת הוא ספק וממילא אזלינן לחומרא, או"ד דכן נאמר השעור מעיקרא דאזלינן בכ"מ להחמיר ואי"ז מדין ספיקא, וכעין שפירש בחידושי רבינו חיים הלוי (פ"ב מאישות) הא דאיתא בגמ' (דף נ"ב ע"ב) לגבי שיעור שתי שערות דנחלקו בשיעורן אם הוי כדי לכופ ראשן לעיקרן או כדי לקרוץ בציפורן או כדי שיהיו ניטלות בזוג, ואמרינן בגמ' והלכה כדברי כולן להחמיר, וביאר דכ"ה השעור דכ"ד הולכים להחמיר בתורת ודאי, והביא דכ"ה בתש" חת"ס, ולפ"ז י"ל דגם לאביי כן נאמר השעור דאזלינן להחמיר בתורת ודאי. והנפ"מ לענין כלאים כגון בנפרץ פירצה של י' אמות קטנות, אי סגי להרחיק מן הזרעים הסמוכים לפירצה הרחקת זרעים בשיעור ד"א קטנות, דאם הוי רק דין דאזלינן לחומרא א"כ י"ל דאמרינן ממנ"פ וסגי בהרחקת ד"א קטנות, דהא אי אמות גדולות בעינן א"כ אין כאן פירצת י' אמות, אבל אם נאמר דהשיעור הוא בכ"מ להחמיר א"כ לענין פירצה השעור הוא באמת חמשה, ולענין הרחקה השעור באמה בת ששה, [ויעו"ש בגליון הרעק"א לשו"ע הל' עירובין (סי' שס"ג סעיף כ"ו)] שהאריך לדון בספק זה אם אמרינן ממנ"פ לגבי שיעור דעצבות ושוחקות, ונראה מתו"ד שם דהוא נקט דהוי מדין ספק, אלא דדן אם אמרינן בזה ממנ"פ, אמנם בס' שיעורין של תורה (סימן ג' אותיות י"א – י"ג) צידד דאפשר דכ"ה ההלכה לשער להחמיר.

משנה י"א

ה] ויש שאמרו הכל לפי מה שהוא אדם, הקומץ את המנחה וכו'. והשונה כמלוא לוגמיו ביום

המשך הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א מעמ' ג'

והנה ב'בית יוסף' שם הביא פלוגתא דרבוותא בדין כלי שניקב בכונס משקה, ומחזיק רביעית למטה מן הנקב, אם כשר הוא ליטול ממנו דרך הנקב, דהרא"ש והרשב"א סברי דכשר, ואילו הסמ"ג והסמ"ק סברי דפסול.

והנה לפום ריהטא נראה, דהא דאמרינן בעלמא דכלי שניקב בכונס משקה טהור, היינו אפילו אם מחזיק הכלי רביעית למטה מן הנקב, אמנם נראה, דאם ייחד את חלקו התחתון של הכלי להשתמש בו דרך הנקב, שפיר יהיה אותו חלק הכלי שלמטה מן הנקב מקבל טומאה.

ואשר לפי זה נמצא, דפלוגתייהו דהנך רבוותא שהביא ה'בית יוסף' שם, גם כן תליא בפלוגתת הרמב"ם והראב"ד בהלכות מקואות הנ"ל, דהרא"ש והרשב"א סברי כשיטת הראב"ד שם, דכל שהכלי ראוי לקבל טומאה על ידי ייחודו להשתמש בו, שפיר איכא תורת 'כלי' עליו, אף על פי שעדיין לא ייחדו, וזהו שכתבו דכלי שניקב בכונס משקה, ומחזיק רביעית למטה מן הנקב, כשר הוא ליטול ממנו דרך הנקב, שהרי אם ייחד את חלקו התחתון של הכלי להשתמש בו דרך הנקב, שפיר יהיה אותו חלק הכלי שלמטה מן הנקב מקבל טומאה, הלכך אף שעדיין לא ייחדו להשתמש בו כך, מכל מקום תורת 'כלי' עליו, וכשר הוא לנטילת ידים, אולם הסמ"ג והסמ"ק סברי כשיטת הרמב"ם הנ"ל, דכל שלא נתייחד הכלי בפועל להשתמש בו, ליכא תורת 'כלי' עליו, וזהו שכתבו דכלי שניקב בכונס משקה, ומחזיק רביעית למטה מן הנקב, פסול הוא ליטול ממנו דרך הנקב, כיון שלא ייחדו להשתמש בו כך.

באופן דנמצא, דהסמ"ק אזיל בזה לשיטתו, דכי היכי דסבירא ליה דכל זמן שלא ייחדוהו לזיתים בפועל, ואינו מיוחד לקבלה, ליכא תורת 'כלי' עליו, ואינו כשר לנטילת ידים, הכי נמי סבירא ליה דכל זמן שלא ייחדוהו להשתמש בו למשקין דרך הנקב, ליכא על החלק התחתון של הכלי תורת 'כלי', ואינו כשר לנטילת ידים.

ועיין ב'בית יוסף' בהמשך דבריו שם שהאריך לדון בשיטת הרמב"ם בזה, והביא בשם ה'תרומת הדשן' (סימן רס"א) שנסתפק בדברי הרמב"ם, אם הם דוקא בניקב בכונס משקה בשוליו, שאינו מחזיק רביעית למטה מן הנקב, אבל אם מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה כשר, וכדעת הרא"ש והרשב"א הנ"ל, או דסבירא ליה דאפילו אם מחזיק רביעית מן הנקב ולמטה פסול, וכדעת הסמ"ג והסמ"ק הנ"ל. ולהאמור לכאורה מוכח מדברי הרמב"ם בהלכות

יש לעיין אם כל הספרים כתובים על נייר מקבלים טומאה, דאם הם מקבלים טומאה לא יוכלו לטהרם, שהרי אסור לטבול ספרי קודש משום איסור מחיקת השם ודברי תורה, וכדאיתא בגמ' [שבת קט"ז ע"ב].

והנה כבר דנו הרבה האחרונים בדין הנייר אם מקבל טומאה [לגבי כתמים], ולא נתפרש להדיא בדבריהם אם דיברו על נייר של קינוח או על נייר העומד לכתבה. ונביא תחילה המבואר במשנה ובראשונים על נייר שהיה בזמן המשנה [יתבאר בהמשך מהו הנייר שהיה במשנה], ומה שמוזכר באחרונים על נייר שבזמנינו.

נייר שאין לו בית קיבול

גבי צמיד פתיל איתא במשנה [כלים פ"י מ"ד] שנייר פשוט שאין לו בית קיבול טהור, וכן מתבאר בעוד מקומות [פרה פ"י מ"ו, זבים פ"ה מ"ה, ר"ש אהלות אהלות פ"א מ"ב מתוספ' כלים ב"ק פ"ו] כדבר פשוט שפשוטי נייר לא מקבלים טומאה.

נייר שיש לו בית קיבול

מצד שני, אם עשה לו בית קיבול איתא במשנה [כלים י"ז ט"ו] 'העושה כים מעור המצה מן הנייר טמא',³ ופסקה הרמב"ם [כלים ב' א']. וכן משמעות הר"ש [פ"ב מ"ה] שרק נייר שאין לו בית קיבול לא מקבל טומאה ע"ש. וכבר הקשה החזו"א [כלים יג ט] על מה שנראה בר"ש [כלים פ"י מ"י] שחמת מנייר טהור, דלהדיא במשנה הנ"ל דעושה כים מנייר טמא ע"ש.⁴

בגד מנייר

ולגבי בגד מנייר מצאנו לכאן מחלוקת: הר"ש [כלים כ"ז ה] מביא תוספ' [כלים ב"ב פ"ה ה"א] 'חלוק של בד מאימתי מקבל טומאה משתגמר מלאכתו' וכו'. וכתב עלה הר"ש 'חלוק של נייר לישנא אחרינא של עור', וכן הגר"א [הן על הר"ש והן על התוספ'] מגיה 'עור' במקום נייר, ולפ"ז אין מקור שחלוק מנייר יקבל טומאה [ואולי אדרבא לכן הגיה הגר"א משום שסובר שאין נייר מקבל טומאה בתורת בגד]. ועיין בהמשך הר"ש שגם בגירסא של 'נייר' מביא שני פ"י אם הכוונה לנייר שמעשבים או לעור לא מעובד, [וע"ע בר"ש פ"ב מ"ה דקרי ל'ניירות' קלף] ולכאן אין הכוונה שם לעור אלא לנייר מעשבים].

אך הרמב"ם [פרק כב הלכה טז] כתב להדיא דחלוק של נייר מקבל טומאה. ונמצא לכאן דלדעת הרמב"ם נייר מקבל טומאה בין בתורת בית קיבול בין בתורת בגד, לגר"א לא מצאנו שיקבל

1 הגמ' שם קאי על ברכות וקמיעין הכתובים על קלף, אך מסתמא אף בדיו ונייר דידן מתקלקל במים ואסור לטבולן במים. דאף שמבואר בגמ' [שבת קכ ב] שמי שיש לו שם על בשרו מותר לו לטבול, כבר כתב הטוב"י דרך לצורך טבילה הותר, אבל מדברנו עכ"פ ודאי שאסור למחוק שם. וכבר האריך החזו"א להוכיח שאם צריך לשמור על קדושת הספרים, כ"ש שאסור למוחקן אף בגרמא.

2 וע"ע כלים פ"ב מ"ה ברמב"ם ובר"ש ובתוס' יו"ט שם.

3 וכבר הביא רעק"א [שם ופ"ב מ"ה] שהסדרי טהרה [סי' ק"צ ס"ט] הקשה ממשנה זו על התוס' יו"ט [כלים פ"ב מ"ה] שלא ידע איזה טומאה יש בנייר [העשוי מעשבים על ידי דבק], דלהדיא במשנה שביט קיבול מנייר טמא.

4 ובישוב דברי הר"ש שם יש שהעירו ליישב דכיון ששימוש של חמת הוא למים, וחמת מנייר לא יהיה ראוי לשימוש יותר מפעם אחד, הו"ל כחותל דשימוש עראי ולא חשיב כלי.

5 כן נראה מדבריו בס' יו"ט, שמה שאין נייר מטמא משום בגד משום שאינו רך, אמנם באמת י"ל עוד טעם שלא יטמא טומאת בגדים דאינו טווי, ולבגד בעינו שיהיה טווי ואריג [שבת סד א]. וע"ע הערה 8 דנפק"מ לבגד העשוי משייירי בגדים. וכן נפק"מ לאידך גיסא, אם יהיה רך [כעין נייר המיועד לקינוח], ויתבאר בע"ה בגליון הבא.

נייר

טומאה רק בתורת בית קיבול ולא בתורת בגד, ולר"ש יש להסתפק אם לגירסא הראשונה שמביא מטמא הנייר גם בתורת בגד.

אמנם החזו"א [י"ט, לב י"א ד"ה שם חלוק] כתב כדבר פשוט שנייר אינו רך כבגד עור ושק⁵, ואינו מטמא טומאת בגדים, וטומאתו רק משום כלי עץ. וזהו כשיטתו בכמה מקומות [הגד"ה ויש, כא ז"ה שם, ע"ע כח א, לב י"א ד"ה שם חלוק, שם ד"ה שם כף] שאף שימוש של לבישה נחשב בית קיבול, דמקבל את הגוף. ומוכיח החזו"א [סי' ה' ס"ק] שאין בנייר טומאת בגדים, דאל"כ אף נייר שאינו בגד גמור [חלוק] יטמא טומאת בגדים, וכמו שבגד ג' על ג' שראוי לשימוש מקבל טומאה, ואף עור ושק שיש להם שיעור מקבלים טומאה, אלא ע"כ שנייר אינו בכלל בגד.

אופן עשיית הנייר בזמן המשנה

הנייר מוזכר בהרבה מקומות במשנה [שבת פ"ח מ"ב, ביצה פ"ד מ"ה, מגילה פ"ב מ"ב, סוטה פ"ב מ"ד, גיטין פ"ב מ"ד, אבות פ"ד מ"כ, כלים פ"י מ"ד, שם פ"ז מט"ן]. וכתב רש"י [שבת ע"א, שם ע"ב, מגילה י"א, סוטה י"א] שהיה עשוי מעשבים, במגילה שם מוסיף רש"י שהיה ע"י דבק, ובסוטה שם מבאר רש"י שכותשין ומדבקין אותן בדבק שקורין גל"ד ועושין כמו עור. וכע"ז כתב הרע"ב [מגילה ב.].

וע"ע בר"ש [כלים י"ד, שם כ"ה] שהיה עשוי ב'קוטיין', דהיינו צמר גפן, וכן בפירוש רב האי גאון [כלים י"ט] כתב שנייר עשוי מ'מוך'. והרמב"ם בפירוש המשנה בכמה מקומות [שבת ח"ב, ביצה ד"ה, מגילה ב"ב, פרה י"ו, זבים ה"ה] מפרש נייר 'אלכאגד', ובמחזור ויטרי [עמ' 532] כתב שהיה עשוי מצמר גפן⁶.

וכן מו"כ בפסקי רי"ד [מגילה י"א] והמאירי [סוטה י"ד א"ה ובמה] בפירושו הראשון דנייר היה עשוי מבלאי בגדים, צ"ל דהכוונה מבלאי פשתן וכדומה מהגדלים בקרקע, ולא מבלאי צמר, דבגד צמר לא יטמא משום כלי עץ⁸.

ממשמעות הדברים בכל המקומות הנ"ל נראה שלא השתמשו בנייר לקינוח, אלא היה קשה כעין קלף והשתמשו בו רק לכתביה או לצור על פי צלוחית.

טומאת כלי עץ בעשבים

ממה שכתב רש"י שהיה עשוי מעשבים, יש ללמוד שאף עשבים מטמאים משום בית קיבול ככלי עץ, ובפשטות זה מחלוקת רמב"ם ותוס' אם כלים העשויים מעשבים מטמאים טומאת כלי עץ⁹.

הרמב"ם [הל' כלים א' י"ג] כתב 'כל הכלים העשויין מן הגומא ומן הערבה ומן הקנים ומכפות תמרים ומן העלים והשריגין וקליפי אילנות ומן החלף כגון הכפיות והטרסקלין והמחצלות והמפצות הכל בכלל כלי העץ, שהכל גדל מן הארץ כעץ'. ומבאר שאף מה שעשוי מהחלק הרך שבעץ, כעלים וכפות תמרים, מטמא מה"ת משום כלי עץ. וע"ע חזו"א [ה"ו].

אך התוס' [שבת פד א"ה מפין] כתבו שמפץ של שיפה וגמי אין לו טומאת כלי עץ אלא מדרבן [ורק בעשוי למדרס טמא מה"ת]. ורק בכלי שעשוי מקש של חיטה כתבו [שם סו א"ה כוורת] שני תירוצים אם מטמא מה"ת¹⁰.

טומאת כלי עץ בעץ שנכתש

ועדיין צריך ליישב מה שכתב רש"י שהיה עשוי מעשבים כתושים, מאי שנא מרצועות של עור שהובא [גיליון 29] מהר"ש [כלים כו א] שהאורג רצועות מעור לא מקבל טומאת עור, והובא שם מר"ש כתב יד רב"א דדמי למי ששוחק עור עד שנעשה עפרורית וגבלו ועשה מומו כלי, דלא מיקרי כלי עור. ולכא"ו מוכח דרש"י חולק בזה על הר"ש, וכמו שהובא מהחזו"א [כלים כ"ח י"ז ד"ה ויש, סי' ל' סוף ס"ק כ"ח] שהרמב"ם חולק על הר"ש וסובר שאף רצועות של עור ארוגות מקבלות טומאת כלי עור¹¹, וכן אף בשחק עור עד שנעשה עפרורית וגבלו מקבל טומאת כלי עור, וה"ה בעשבים כה"ג מקבל טומאת כלי עץ.

ויש ליישב דשאני עץ שדרכו בכתירה ועשיית נייר, וכה"ג אף הר"ש מודה שלא נחשב פנים חדשות, ומקבל טומאה משום כלי עץ.

לאמור מתבאר שספרים שכתובים על נייר העשוי מעשבים כתושים נחשבים כפשוטי כלי עץ שלא מקבלים טומאה¹². וכן הכריכה גם לא מקבל טומאה אף אם אינו עשוי מפלסטיק אלא מקרטון¹³. אך קרטון שיש לו בית קיבול, וכן שאר בית קיבול מנייר, כגון כוסות נייר [וכמו שהובא מפ"י מ"י שחמת של עור כתב החזו"א סי' י"ג ס"ק ט']¹⁴, או מעטפה [וכמו שהובא מפ"י מט"ן] מקבלים טומאה¹⁵.

בגיליון הבא יובא בע"ה מה שדנו האחרונים והפוסקים אם נייר העשוי מבלאי בגדים וכדומה מטמא טומאת בגדים אף כשאין לו בית קיבול, אלא עשוי לכתביה או קינוח וכדומה.

הערה לכפפות ניילון [גיליון 29]

הגאון הרב ר' יחיאל פישקה שליט"א העיר שאף הגריש"א לא כתב שנפט כשר למקוה, אלא שלעניין הבא מן הים, כיון שאין הנפט גידולי הארץ אינו מטמא טומאת בגדים, וממילא אין סתירה לדבריו מהחזו"ן איש [יור קנ"ה] שנפט פסול למקוה.

הוספה למסכות

בגיליון 28 הובא שהגר"א מפרש ד'קסייה' היינו כיסוי הפנים לקבל את האבק, וכע"ז לשאר מפרשים, דהיינו בגד לקבל אבק ופסולת בשעת מלאכה. והובא מחלוקת מ"ט חשיב כלי לקבלה, למשנה אחרונה משום שמטלטלים על ידו את הפסולת כדי להשליכם לאשפה, ולחזו"א נחשב שמקבל את הגוף.

ולכא"ו נפק"מ לטומאת משקין דרבנן, דהנה מדרבנן משקין [שבאים מחמת אב הטומאה] מטמאים כלי מתוכו, אבל אם נגעו מגב הכלי לא נטמא אלא גבו, וה"מ סתם כלים, אבל כלים העשויים למדרס כל מקום שבכלי נחשב תוכו. והנה קסייה לפי הגר"א שהיה על הפנים ודאי אינו עשוי למדרס, ואף לשאר ראשונים שהוא מלבוש על כל הגוף נראה דאינו מטמא מדרס, דכיון שעשוי ללבוש רק בשעת מלאכה אומרים לו עמוד ונעשה מלאכתו, וא"כ אינו נטמא ממשקה אלא מתוכו. והשתא יש לעיין מה נחשב תוכו ומה נחשב גבו. ולכא"ו למשנה אחרונה הצד החיצוני נחשב תוכו, ולחזו"א הצד הפנימי נחשב תוכו.

6 דאף שצמר גפן לא מטמא טומאת בגדים, דאינו טווי [ואריג] (וכמו ש"כ הגר"ז יו"ד סי' קפ"ג קו"א ד"ה והנה מאי דצמר גפן לא מקבל טומאת בגדים משום שאינו טווי), מ"מ אם עשה מומו בית קיבול מטמא משום כלי עץ.

7 ז"ל, וכתבונות הגאונים מצאתי הוא אותו שעושין מן צמר גפן שנקראת קיטון ב[ערבית], שכוורין בו שירים הבאים מארץ ישמעאל וכו', וקורין אותה כאגד. ולמעשה אין נפק"מ בין אם נעשה מעשבים או מקנובס, כדולם מגידולי קרקע רכין ודין אחד להם.
8 ולדבריהם שהיה עשוי משיירי בגדים י"ל שיטמא אף משום טומאת בגדים דהא היה אריג וטווי. אמנם הובא [הערה 5] מהחזו"א עוד טעם שלא יטמא משום בגדים, דלא היה רך. ובגיליון הבא יובא בע"ה מה שדנו הפוסקים אם נייר משיירי בגדים מטמא טומאת בגדים.

9 והיה מקום אולי לומר שלשון עשבים שכתב רש"י לאו דוקא אלא הכוונה אף מעץ - להלן תיאור עשיית הנייר 'פפירוס' שכנראה היה נפוץ בזמן המשנה: פפירוס הוא סוג קדום של נייר שיוצר מצמח הגומא נודע גם כצמח הפפירוס. מסיירים את הקליפה החיצונית, פורסים את תוכן הגזע לרצועות דקות באורך 40 ס"מ בערך, מניחים את הרצועות זו לצד זו על משטח קשה כששוליהן חופפים קמעה, ואז מניחים שכבה שנייה בזווית של 90 מעלות לראשונה. ייתכן כי לפני-כן נטבלו הרצועות במים עד להתחלת רקב, אולם הדבר אינו ודאי. בעודן לחות, שתי השכבות נלחצות זו לזו עד שהן הופכות לגיליון יחיד, וגיליון זה מיובש בלחץ. אמנם ממה שכתב רש"י בסוטה שהיו העשבים כתושים, לא משמע שדירבן על הנייר הנ"ל. ובשו"ת שיבת ציון [מבן הנובי"ס סי' ל"ט] כתב בתוך דבריו: "...נייר שהיה להם בדורות הראשונים טרם שידעו ממלאכת נייר שלנו והיו כותבין

על עלים שלמים מעלי אילנות וירקות, או על קליפת עצים שהחליקו והתקינו אותם כמו שהם גדלים כדי שיקבלו הדיו והיו ראויים לכתוב עליהם.

10 התוס' שם כתבו ב' תירוצים מ"ט כוורת העשויה מקש טמאה, בתירוצים הא' כתבו דרך חיטה היו מין עץ, ובתי' הב' כתבו דמדרבנן מיהא טמא. ולכא"ו נראה דבתי' הא' סברו דבשאר עשבים שאינן מקש של חיטה לית בהו כלל טומאה, אך ממה שכתבו כדבר פשוט גבי מפץ דמדרבנן מיהא טמא, משמע דלשני התי' מודים שמדרבנן מיהא טמא, אלא שבת' א' מיישבים שכורות של קש טמא מה"ת. וא"ש מה דהובא שכלי מנייר שיש לו בית קיבול טמא, דמדרבנן מיהא כל העשבים מקבלים טומאת כלי עץ.

11 ודלא כמו שהובא שם מהאגרות משה [או"ח ח"ב ריש סי' א'] שאף הרמב"ם מודה לר"ש, דעכ"פ בדעת רש"י יהיה מוכח שאף רצועות של עור ארוגות מטמאות משום כלי עור.

12 ובאמת שאף ספרים מקלף משמע שלא קיבול טומאה, וקי"ל מסתם עור ה' על ה' טפחים שמקבל טומאה, דעור של קלף מתחילתו לא עומד לצור בו מרגלית.

13 נייר וקרטון עד היום עשוי מעץ.

14 והגאון הרב ר' יחיאל פישקה העיר אולי הנייר של היום כתוש יותר מהנייר של פעם, ובכי האי גוונא נייר דעץ דומה לעור שארג מומו בגד שאינו מטמא משום כלי עור, וצ"ע.

15 אלא שיש לדון אם משום שהוא חד פעמי טהור, עיין מש"נ [גיליון 28] על המסכות ששו"ט בזה פוסקי זמננו.

ביאורי כלים

פרק י"ז

משנה ו'

שיעור כביצה.

כביצה¹ שאמרו², היא כביצה³ שאינה גדולה⁴ ואינה קטנה אלא בינונית.

ונחלקו במתני' כיצד משערין ביצה בינונית?

לדעת ר' יהודה נותן בכלי מלא מים את הביצה⁵ הגדולה ביותר והקטנה ביותר, וחצי מן המים היוצאים הוא כביצה בינונית⁶.

אמר ר' יוסי מי מודיעני⁷ מה היא הביצה הגדולה ביותר או הקטנה ביותר, אלא הכל לפי דעתו⁸ של רואה⁹.

משנה ז'

שיעור כגורגרת¹⁰

כגורגרת שאמרו¹¹, היא לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית¹².

ר' יהודה אומר שיעור גרוגרת גדולה שבא¹³ היא כבינונית שבשאר המדינות¹⁴

משנה ח'

שיעור כזית, כשעורה וכעדשה ועוד.

כזית שאמרו¹⁵, הוא לא גדול ולא קטן אלא בינוני¹⁶, זה¹⁷ אגורי¹⁸.

ו היא ביצה של תרנגולין (פיהמ"ש לרמב"ם, וכן בפ"ח מושבת ה"ה וו"ל וביצה האמורה בכל מקום היא ביצה בינונית של תרנגולין), ועי' מלאכת שלמה.

2 לענין טומאת אוכלין (ר"ש, רא"ש, רע"ב).

והרמב"ם כי יש מן השיעורים התוריים בכביצה ע"כ, והיינו לענין זימון, ולחמץ, ובשר קודש ספ"ג דפסחים, וכן ספ"ב דסוכה, ושם בפ"ג לשיעור אתרוג, ומיהו הני כולוהו בפלוגתא נשנו חוץ מטומאת אוכלין (ע"פ משנה אחרונה)
3 ותלו החכמים שיעורים אלו בפירות ובביצים שהן קיימין בכל עת ואין משתנים (ע"פ תשובת גאון, הנדפס באוצר הגאונים עירובין פ"ג).

ומדבריו למדנו שכל מקום משער בפירות מקומו וכל דור בומנו דאם צריך ביצה שיבימי משה פירות של מתן תורה אכתי נפל שיעורא כבירא (חזו"א קנטרס השיעורים או"ח סל"ט סק"ו, עיי"ש עוד).

4 אם נמצאים תרנגולות גדולות וביצתן גדולות, י"ל דמשערין במין הבינוני, ובאותו מין הבינוני משערין בבינונית. (חזו"א סכ"ג סק"ו)

ויש להסתפק בתרגולת קטנות שביצתן קטנה האם הן בכלל שיעור הבינוני, ומסתבר דמשערין בבינונית בגידול (ע"פ חזו"א שם).

ובכל זה יש להסתפק האם משערין במין הבינוני שבכל העולם או שבא", וכתבו שבארצות החמות הביצים יותר גדולות וצ"ע באיזה משערין (ע"פ חזו"א שם).

[וילע"י ממש"כ בקונט' השיעורים (ראה הערה 3) דבכל מקום משערין לפי פירותיו, וי"ל]

ובמהר"ם שיק (יו"ד סי' נ"ז) כתב דבכל מדינה משערין בפירותיה.

5 והא דלא אמרו ר' יהודה אלא בכביצים, משום דברימונים צריך לשער בתמונת הרימון, ולא שייך מדידת המים, ובגורגות סבר ר"י בגדולה, [ולגירסת כגרי"א קטנה].

מיהו בשעורה וכעדשה, נראה דמשום קטנן א"א למודרן, וכזית משום שכולע המים א"א למודרן, ומה"ט לא שייך אלא בכביצים (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ו ד"ה והא) ועי' תפא"י.

6 לכאזן אין החשבון מכון דאם יש י"א מידות שאינם מתגדלות ביתרון שוה, ויחלוק חצי הגדולה והקטנה לא יקבל את הבינונית שהיא המידה השישית?

וצ"ל דבשל מין אחד לעולם היתרון במידה שוה. (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ו עיי"ש, ולענין מין אחר ראה הערה 20 מה שהובא מהחזו"א)

[ולול"י י"ל בבינונית אינה המידה האמצעית מן המידות, אלא האמצעי שבין הכי גדול להכי קטן ועי'].

7 כלומר שבחוקא גדולה שבגדולות שבא יש יותר גדולה הימנה, וכן קטנה שבקטנות שמוא יש יותר קטנה הימנה (רע"ב)
8 הדבר נתון לדמינו של אדם אם ביצה זו בינונית לא גדולה ולא קטנה (פיהמ"ש לרמב"ם).

9 ממה שאמר ר' יוסי וכי מי מודיעני וכו', משמע שאם היה אפשר לעמוד על הגדולה והקטנה מודה ר' יוסי, וקשה דא"כ כשאומד בדעתו אפשר שטועה ומטהר או מטמא שלא כדיו?

ונראה דבין לר' יהודה ובין לר' יוסי השיעור מתחילה הוא לפי האומד, וכמו שאמרו תרומה ניטלת באומד, וכשנאמרו שיעורין בסמינ' על האומד נאמרו ומה שנראה לאדם הוה שיעורו (ע"פ חזו"א קנטרס השיעורים או"ח סל"ט סק"א).

ומה שנחלקו בסיני על יהודה ור' יוסי הוא דר' יהודה וביט דינו, חיבנו את היחיד ליטול הגדולה והקטנה ולחלקם אף שגם הקטנה והגדולה הוא מסור לדעתו של רואה, מ"מ זה עדיף מלמסור לו באומד את הבינוני, שבהו אנו מוסיפים לשלול את הדקדוק ביותר, ור' יוסי סבר כיון דסוף סוף אין בשיעורים דקדוק מאומת אלא קירוב אין להכביד על האדם ליקח הגדולה והקטנה אלא אומד לפי דעתו (ע"פ חזו"א שם ובכלים סכ"ג סק"ו)

10 והיא תאנה אחת מן התאנים היבשות (פיהמ"ש לרמב"ם)
סדר המשינות הוא מלמעלה למטה, שהביצה גדולה מהגורגרת, והגורגרת מן הזית, והזית מן השעורה, והשעורה מן עדשה, ולפ"ז משמע דרימון גדול מביצה (ע"פ משנ"א).

11 להוצאת שבת ועירובי חצירות (ר"ש).

החיוב על מלאכת הוצאה הוא דוקא כשמוציא שיעור חשוב וראוי לשימוש, ובגמ' שבת ע"ח. אמרו' דהשיעור בכל דבר הוא לפי השימוש השכיח בו, מים כדי לשוף, חלב כדי גמיעה וכו', וזה שייך דוקא בשאר שיעורים אבל בשיעור כגורגרת למוציא אוכלין בשבת אינו תלוי בשימוש השכיח אלא הוא שיעור קבוע מהלכה למשה מסיני כבגורגרת (ע"פ פני הדושע שבת ע"ז).

12 וכאן מודה ר' יהודה שאי"צ למדוד ע"י גדולה וקטנה משום שהשיעור הוא ע"פ הגדולה [ולגירסת הגר"א הקטנה] שבא". (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ו) [והיינו דבין לר' יוסי ובין לר' יהודה מודדים כאן ע"פ דעתו של רואה, ורק לר' יוסי מודדים את הבינונית ולר' יהודה את הגדולה]

13 תימה לר' יהודה היאך אפשר שנתקבלה כ"כ ארץ ישראל אפי' בימי התנאים דגדול שבה הוא כבינונית שבחז"ל, וביותר שהרי תאנה היא מז' מינין שנשתבחה בהן א"י? (ע"פ מלאכ"י ותפא"י)

ולפספרי' דגריס הקטנה שבא"י (וכן היא גירסת הגר"א באר") נחא אבל לא ראיתי שהגיה הן בהר בצלאל אשכנזי (מלאכ"ש).

ובדוחק י"ל דרק כשהן רטובים ומלאין שרף הם טובים מושא העולם, ולא כשנתייבשו ונעשו גרוגרות (ע"פ תפא"י עיי"ש עוד)

ויו"מ דאחר החורבן נתקטנו הפירות שבא"י ונתגדלו של חז"ל כדכתבי (יחזקאל כ"ו) אמלאה החרבה, ואמרו' (פסחים מ"ב) בראשונה וכו' ועכשיו יטו של יהודה מחמין ויינו של אדום אינו מחמין (סדרי טהרות בשם אביו)

14 ומשערין בגדולה שבא"י שהיא בינונית שבכל המדינות (משנ"א תפא"י חזו"א שם).
ומדברי הרמב"ם והרע"ב שכי' דאין הלכה כר' יהודה מבואר ש"ת קולך ולא איתפרש במאי פליגי. (משנ"א).

כשעורה שאמרו¹⁹, לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית זו מדברית²⁰.

כעדשה שאמרו²¹ לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית זו מצרית²².

כל המטלטלין²³ שיש בהם כעובי המרדע²⁴ מביאין את הטומאה על האדם הנושאן.

ועובי המרדע שמשערים בו הוא כבינוני לא גדול ולא קטן, ושיעורו כל שיש בהקופו טפח²⁵.

משנה ט'

שיעור אמה

האמה שאמרו²⁶, היא באמה בינונית²⁷.

בבית המקדש היו שתי²⁸ מידות של אמה, היתירות על מידת אמה בינונית, והאומנין היו נוטלין בקטנה²⁹ ומחזירין בגדולה כדי שלא יבואו³⁰ לידי מעילה³¹.

אמות³² אלו עמדו בשער הנקרא שושן³³ הבירה³⁴, אחת שהיתה גדולה משל משה³⁵ חצי אצבע בקרן מזרחית צפונית³⁶, והשניה שהיתה יתירה על משה אצבע, בקרן מזרחית דרומית.

משנה י'

מידת האמה בבית המקדש.

לדעת ר"מ³⁷ כל האמות שבמקדש מידתם באמה בינונית [ששה טפחים], חוץ מארבע,

ויו"מ שלת"ק משערים בכל מדינה בפירות דידה (משנ"א).

ויו"מ שלת"ק משערין בבינונית שבארץ ישראל (חזו"א סכ"ג סק"ז, וכ"מ בערלו"ג שפ"א ורש"י סוכה ו).

15 כבר ידעת כי איסורי מאכלות כגון החלבים והנבלות והדם וכיוצא בהן, אין חייבין באכילתן עונש גמור אלא על כזית (פיהמ"ש לרמב"ם).

ומבואר דעת הרמב"ם ששיעור דם הוא בכזית, וככ"כ בפ"י מהלכות מאכלות אסורות, וראה דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוו שליט"א.

16 ומה שלא הצריך ר' יהודה לשער בזה ע"י מדידת מים ראה לעיל הערה 12

17 אגורי הוא סימן למין הזית שאגורי הוא מין הבינוני, ובמין זה משערים את הזית הבינוני (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ז ודומה לה במשנ"א, אמנם עי' תפא"י) וראה להלן הערה 20

18 ולמה נקרא שמו אגורי ששמנו אגור בתוכו (גמרא ברכות ל"ט).

פירוש מוזמן לצאת ממנו שאינו נבלע בפרי כמשקה תפוחים ותותים (רש"י ברכות שם)

ויו"מ ע"פ הירושלמי שכל הזיתים אם יטפו עליהן גשמים פולטין את המשקה שבתוכן ואגורין את גשמים, אבל זית זה אינו מפליט את שבתוכו אלא אגור את הגשמים עם המשקה שבתוכו (אלהיו רבא)

19 עצם כשעורה מכות שמטמא כמגע ובמשא ואינו מטמא באוהל (ע"פ הרא"ש)

20 היינו לשער את מין השעורה, וכנ"ל הערה 17

והטעם שדוקא בזית שעורה ועדשה הוצרכה המשנה לסמן את המין הבינוני ולא בשאר, משום דהתם כולוהו חד מין, א"א אפי' אם יש בהם כמה מינים אין נפק"מ אם נשער הבינוני שבכולם, או את הבינוני שבמין הבינוני, אבל בזית ושעורה ועדשה יש נפק"מ שהבינוני שבמין הבינוני אינו הבינוני שביזית העולם (ע"פ חזו"א סכ"ג סק"ז)

21 שרץ מטמא כבעדשה ומוחיה כבעדשה (רע"ב)

22 וממה שבעדשה אמרו מצרית, וכשעורה מדברית חזי' שהשעורה המצרית אינה בינונית, ובוה מתיישב מדוע משקל השעורה של הרמב"ם היה גדול משלנו, והרמב"ם שנתן את שיעור השעורה כמשקל הוא לסימנא בעלמא למקומו ושעתו ולא לקביעת שיעורא, אמנם אי"ז הכרע ד"ל שעדשה מצרית היתה גדלה בא", ושעורה מצרית לא, אבל אחר שראינו שיש שעורה גדולה וקטנה ובינונית א"א ללמוד שעורות דידן משעורה מצרית של הר"מ בזמנו, (ע"פ חזו"א קונטרס השיעורים או"ח סל"ט סק"ז) ועי' משנ"א.

23 מן התורה הנושא מטלטלין שמאהילים על הטומאה, אינם מאהילים עליו עד שיהא בהם רוחב טפח המביא את הטומאה, וחכמים גזרו על נושא מטלטלים שיש בהם כעובי המרדע שליש טפח שיביאו טומאה כיון שיש בהם היקף טפח, (ע"פ ר"ש ורע"ב).

24 דהיינו מלמד הבקר (רע"ב)

25 דגורו על שיש בהקיפו טפח, אטו על שיש בעוביו טפח שהוא מביא את הטומאה מן התורה (ע"פ רע"ב)

26 לענין שבת ועירובין וסוכה ומדות וכלאים (רע"ב).

דעת רבא בפ"ק דעירובין ג': כשחשאמות להקל וכגון בהרחקת כלאים משערין באמות שוחקות [מרווחות], וכשהם להחמיר כגון לשיעור סוכה ומבוי משערים בעצבות [מצומצמות].

ויש להסתפק בזה האם הוא משום שיש ספק באיזה אמה משערים ונקטינן כל פעם לחומרא, או דך הוא מעיקר הדין דהייא דנזכר אמות וטפחים גבי קולא הפי' מרווחות, והייא דקתי גבי חומרא הוא מצומצמות (הגרעק"א בגליון שו"ע או"ח סי' שס"ג סכ"ו עיי"ש הנפק"מ בזה).

וראה עוד דברי חכמים ממורנו הגר"א גרבוו שליט"א גליון זה

27 היא אמה בת ששה טפחים, שהקטנה היא של חמשה טפחים, והגדולה היא של ו' טפחים והבינונית היא של ששה (ע"פ ר"ש).

28 והוצרכו לשניים הגדולה לאומני בנין, והקטנה לאומני זהב וכסף שאין טוב להפסידם כ"כ כשיעור אצבע (ע"פ גמרא מנחות צ"ח. ורש"י שם)

29 שהיה גובר מתנה עם האומנין כך וכך אמות בנין תבנו לבדך הבית בכך וכך דמים באמה של משה, ומחזירין לו למדת אמה גדולה שיתירה עליה אצבע, (ע"פ רש"י מנחות צ"ח. ור"ש ורע"ב).

ויש מפרשים, שכאשר הוסכם עם האומנין שיארגו מאה אמות או יבנו מאה אמות במאה דירגין, נותנים להם מהחוטים או מחוטרי' הבנין עבור מאה אמות באמות קטנות, וכאשר מקבל מהם ההקדש מה ששעשו דורש מהם מאה אמות באמות גדולות. (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם) וע"ע להלן הערה 30 31

30 שלא יפחתו ונמצאו נהנים מן ההקדש יותר ממה שעשו ובאין לידי מעילה (רש"י מנחות שם).

ולהרמב"ם (הערה 29) החשש הוא שמא ימעלו בחוטים או כלבינים של הקדש.

31 לאו דוקא דהקדש שוה מנה שחיללו על שוה פירוטה מחולל אלא שלא היו רוצים ליהנות משל הקדש (תוס' מנחות שם).

[אמנם הרמב"ם (פיהמ"ש) כתב כדי שלא תהיה מעילה בשל הקדש ויתחייבו מעילה, והיינו לשיטתו (הערה 29) שהמעילה היא בחומרים של הקדש].

32 שתי מקלות שבהם מודדין האמות (ר"ש)

33 חדר אחד בניו על שער המזרחי של העזרה ומצוייר בתבנית שושן הבירה (ר"ש, ורע"ב, וכעני"ז ברש"י מנחות צ"ח. ובתוס' שם).

וליתא דלאו בעורה היתה אלא שער מזרחי של הר הבית כדתנן בפ"ק דמדות (מ"ג) ותו דלא היה שם חדר אלא עליו צורה כדתנן תהם (בית דוד הובא בתוס' אנשי"ש).

ובר"ש מדות (שם) פי' המשנה שם כשיטתו דשער שושן הבירה הוא משערי העזרה, ועי' רש"ש פסחים פו. ובפ"ק

שישעורם באמה בת חמשה טפחים, ואלו הם א' מזבח הזהב³⁸, ב' קרנות³⁹ מזבח החיצון, ג' כניסת⁴⁰ הסובב⁴¹, ד' גובה⁴² היסוד.

ולר' יהודה, אמות שמדדו את הבנין⁴³ בששה⁴⁴ טפחים ואמות הכלים⁴⁵ חמשה טפחים.

משנה י"א

מידות שלא נמדדות בבינונית.

יש שאמרו שיעורן במדה דקה

מידות הלח⁴⁶ והיבש⁴⁷, נמדדות במדה דקה⁴⁸, ושיעורן באיטלקי⁴⁹.

יש שאמרו שיעורם לפי מה שהוא אדם⁵⁰.

א' הקומץ⁵¹ את המנחה⁵².

ב' חופן את הקטורת⁵³.

ג' השותה כמלא⁵⁴ לוגמיו⁵⁵ ביום הכיפורים⁵⁶.

ד' מזון שתי סעודות לעירוב⁵⁷ [תחומין].

ובמזון ב' סעודות לעירוב נחלקו במתני⁵⁸ לר"מ משערים בסעודת חול שהיא מועטת משל שבת⁵⁹, ולר' יהודה⁶⁰ סעודת שבת מועטת⁶¹ משל חול ובה משערים, וכוונת שניהם למעט בשיעור.

דעת⁶² ר' שמעון ששיעור ב' סעודות לעירוב הוא שני שליש ככר, מככר האפי משליש

דמדות.

[יתכן שמקור הר"ש הוא בסוגי פסחים פ"ו. דאמרי שהיה צריך מקום מקודש להניח את מקלות המידה עיי"ש.]

והרמב"ם פי דרשון הבירה הוא בעשרי הר הבית.

34 והטעם שעשו צורה זו, נחלקו בגמ' במנחות (צ"ח.) חד אמר כדי שידעו מהיכן באו, וחד אמר כדי שתהא אימת מלכות עליהם ועי' תוס' אנש"ש.

35 שהיא בינונית בת שישה טפחים, ובה שיער משה את המשכן (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם ורע"ב, וכ"כ רש"י בכורות מ"ד.) ועיי' תוי"ט ומשנ"א

36 והיא שימשה לכסף וזהב, וסימנך מוצפן זהב יאתה (ע"פ תוס' מנחות צ"ח.)

37 והלכה כר' מאיר (פיהמ"ש לרמב"ם, ובפ"ג מהלכות בית הבחירה הי"ב.)

וצריך טעם למה פסק כר"מ (כס"מ שם).

ואפשר שטעמו מפי ששינוי שם (מנחות וי'). במשנה דאבא שאול ס' לר"מ (כס"מ שם).

ועוד דבירושלמי (פ"ו דשקלים) מוכח דדעת ר' יוחנן כר"מ, וידוע הדלכה כר' יוחנן לגבי ר"ל (ע"פ ליקוטי הלכות מנחות שם)

א"נ משום דהכי ס' ל' לסתמא דהש"ס דמקשי (פסחים ק"ט:) כיון דשיעור מקוה הוא ו' טפחים היאך מטבילין שולחן של מקדש, ואמרת באמתא ויכי יתיב, וימנה דשולחן של מקדש היה ו' טפחים וכר"מ (ע"פ קרן אורה מנחות צ"ז.)

38 שהוא אמה על אמה. שמות ל' ב' (ר"ש)

39 שהיה לו לארבע פנותיו ארבע אבנים של אמה גובה ואמה על אמה עובי ואותה אמה היתה באמה בת חמשה (ר"ש ורע"ב)

ומש"כ הרע"ב ואותה אמה היתה באמה בת' לא שנת גובהן לא שנת רחבן באמה קטנה, כ"כ רש"י בפ"ק דעירובין (ד.) אבל הרמב"ם מפרש (פיהמ"ש רפ"ג דמדות) דרק גובה של קרן חמשה טפחים, אבל ריבועה הוא ו' על ו' (ע"פ תוי"ט) 40 כ"ה מוסקנת הגמ' במנחות צ"ז: (ר"ש)

41 גבוהה שש אמות מן הארץ נכנס המזבח אמה לפנים, וכניסה זו היא הסובב

42 היינו גובהו של יסוד, אבל רוחב כניסתו היא באמה בת שישה טפחים (רש"י מנחות שם ור"ש)

וה"מ דגם רוחב כניסת היסוד באמה בת חמשה טפחים (רמב"ם פ"ב מהל' בית הבחירה הי"ז.) ועיי' כס"מ ומשל"מ שם.

43 כגון חומת הבית ומזבח העולה (ר"ש ורע"ב.)

והמזבח חשיב כגין משום שמהובר לקרקע כסיד כמפורש ברפ"ג דמדות (ע"פ תוי"ט).

44 וגם לו' יהודה שמזבח העולה באמה בת שישה, הוא חוץ מהקרן והסובב והיסוד שהם בני חמשה לדברי הכל (ע"פ משנ"א)

45 כגון ארון ושולחן ומזבח הזהב (ר"ש)

46 הין וחצי הין, ותנן במנחות שעב מדות של לח היו במקדש ושנים של יבש (פי הרא"ש)

47 עשרון וחצי עשרון (רע"ב)

48 זו מדברית, שיש ציפורית [גדולה], ירושלמית [בינונית], מדברית [קטנה]. (ע"פ ר"ש.)

49 במדה של איטליאה של יין, והו זיה מדברית שהיתה בימי משה (רע"ב)

50 ואין שיעורן שוה בכל (רש"י עירובין ל:.)

51 כדכתיב וקמץ משם מלא קומצו (ר"ש ועי' רע"ב.)

וקשה הא קי"ל כריב"ל (מנחות כ"ו:) דאין קומץ פחות מב' זיתים?

ועל כרחק דמה שאמרו מלא קומצו שיעורו לפי מה שהוא אדם, היינו דוקא למעלה אבל למטה יש לו שיעור, וא"כ ה"ה כמזון ב' סעודות דמיייר בחולה וכן, (ע"פ חת"ס או"ח סי' צ"ח, עיי"ש משה"ל פ"י.)

ואולי נאמר בדוחק דלעולם גם הושיעור דלמטה קאי, ובקומץ שקומצו קטן מב' זיתים חוזר וקומץ עד שממלא לב' זיתים, ולאפוקי מירושלמי (פ"ב דיומא) דס"ל כהן שקומצו אינו מהחזיק ב' זיתים בפעם אחת פסול לעבודה (ע"פ חת"ס שם).

52 וקומץ דמגרב לבונה נמי או לפי בעלים או לפי כהן עתוס' מנחות ק"ו ב' בשם ירושלמי (שולחן מלכים מרן הגר"ד לגדו שליט"א גליון זה)

53 ביום הכיפורים, דכתיב ומלא חפניו קטרת סמים דקה (ר"ש).

54 ולא מלא לוגמיו משם אלא כדי שיסלקנו לצד אחד בפיו וייראה כמלא לוגמיו, והוא פחות מרביעית באדם בינוני (שו"ע או"ח סי' תרי"ב ס"ט)

55 ולוגמא שם צד אחד משני צדדי הפה מכפנים (פיהמ"ש לרמב"ם שביעית פ"ח מ"א)

56 גם לענין קידוש הדין כן דצריך שישעום כמלא לוגמיו כפי מה שהוא אדם תוס' יומא פ. ובפסחים ק"ו. (תוס' רעק"א.) וראה דברי חכמים ממונו הגר"א גרבו שליט"א

57 ובגמ' (עירובין ל:) אמרי' דרק בחולה וזקן משערים לפי מזונו, אבל ברעבתן בטלה דעתו ושיעורו כבינוני (ע"פ ר"ש)

58 יש לפרש דמיייר בחולה וזקן, ולא כסעודת שבת דאכלי טפי משום דבסימ תבשיליה ורוחא לבסומי שכיח (רע"ב) וכ"כ הרשב"א שם בפי הא'.

ויש לפרש דר"מ ור"י על רעבתן ששיעורו בסעודה בינונית קאי, ונחלקו אי כסעודה בינונית של ימי החול או של שבת (רשב"א שם, ור"ש בפי הא').

[ולב' פי' אלו ר"מ ור"י מודו לת"ק, דבחולה וזקן משערים בכדי מזונו, ולרעבתן בסעודה בינונית]

וה"מ דר"מ ור"י פליגי על ת"ק וסברי שבכולם משערים בסעודה בינונית ואפי' חולה וזקן. (ר"ש בפי הב').

59 שואכל מעט, ולא כסעודת שבת דאכלי טפי משום דבסימ תבשיליה ורוחא לבסומי שכיח (רע"ב) 60 ותמוה לכאור כי פליגי במציאות, והרי בקל יכול להתברר מתי אדם אוכל טפי? (תפא"י וכעיי"ז הק' במשנ"א, ועיי"ש

קב [ט' סעודות בקב].

ולר' יוחנן בן ברוקא⁶³ משערים בככר הלקוח בפונדיון מארבעה סאין בסלע⁶⁴.

משנה י"ב

הנמדדים במידה גדולה.

יש שאמרו לשער במידה הגסה.

א' מלא⁶⁵ תרווד (כף) רקב⁶⁶: שיעורו כמלא תרווד גדול של רופאים⁶⁷.

ב' גרים של⁶⁸ נגעים⁶⁹: שיעורו בכגרים הקילקי⁷⁰.

ג' האוכל⁷¹ ביום הכיפורים: שיעורו⁷² בככותבת הגסה⁷³, כמורה⁷⁴ וכגרעינתה⁷⁵.

ד' נודות⁷⁶ יין ושמן [שניקבו⁷⁷]: שיעורן כפיקה גדולה שלהן⁷⁸.

ה' מאור (חלון) שלא נעשה בידי אדם⁸⁰: שיעורו להביא את הטומאה כאגרופו של בן בטיח⁸¹, אמר ר' יוסי שיעור זה⁸² ישנו בראש גדול של אדם.

ו' מאור שנעשה בידי אדם⁸³: שיעורו, כמלא מקדח גדול של לשכה⁸⁴, וגודלו כפונדיון האיטלקי⁸⁵, וכסלע⁸⁶ נירונית⁸⁷, וכמלא נקב שבעול⁸⁸.

מה שתי').

61 כיון דבשבת סעי' ג' סעודות אינו מרבה לאכול בכל סעודה (רע"ב)

62 ואינם חולקים על ת"ק אלא מפרשים מהי מידה בינונית (ע"פ מאירי עירובין פ"ב:).

[וברש"י תבובות ס"ד: שכ' דר' יוחנן בן ברוקא נתן שיעור קצוב משמע דפליג על שלפניו וסבר דלעולם משערים בשיעור קצוב, וע"ע ר"ש.]

63 כאן תנא תחילה ר"ש, ואח"כ ריב"ב, ובעירובין תנא איפכא, ועי' באליהו רבא מה שביאר בזה.

64 בסלע יש מ"ח פונדיונין, ובד' סאין יש מ"ח חצאי קבין, וכשד' סאין נמכרים בסלע, חצי קב נמכר בפונדיון, ואם בככר מחצי קב הלקוח בפונדיון יש שני סעודות, בקב יש ד' סעודות. ונמצא שלר' יוחנן בן ברוקא יש בקב ד' סעודות.

אמנם בגמ' (עירובין פ"ב:) אמרי' שככר הלקוח בפונדיון עשוי רק מרבע קב קמח, ואת הרבע השני לוקח הנתתום על הוצאות האפיה והעצים, נמצא שלריב"ב יש ח' סעודות בקב [ככר מרבע קב = ב' סעודות, ארבע ככרות מקב = ח' סעודות].

65 תנן באהלות (פ"ב מ"א) אלו מטמאין באהל...ומלא תרווד רקב.

66 עפרורית מן המת אחר שכלה לחלוותי שבו (רע"ב)

67 כף הרופאים הגדולה שמוציאים בה את עיטת המשחות והשקויים מן הצנצנות (פיהמ"ש לרמב"ם.)

וכמה שיעורו חזקיה אמר מלא פיסת היר, ר' יוחנן אמר מלא חפניו (גמרא נזיר ג:).

68 שהנגעים כולם אינם מטמאים אלא בכגרים (ע"פ פיהמ"ש לרמב"ם.)

69 דוקא לענין נגעים, אבל לענין כתמים כיון שלא הוכירו כגרים של מקום פלוני אלא כגרים של פול סתם, משערין בכל פול שיודמין לנו ואפי' הוא גדול שהרי אמרו כל שיעורי חכמים להחמיר חוץ מגרים של כתמים להקל (ע"פ ראב"ד בעלי

הנפש שער הכתמים ג' כ"א, וכ"פ בשו"ע סי' ק"צ ס"ה, ועיי' סדרי טהרה שם סק"א)

70 כחצי פול הבא ממקום ששמו קלקי, ושיעורו הוא ל"ו שערות (ע"פ רע"ב)

71 מתקף לה ר' זיורא מאי שנת אכילה דכל חד וחד בככותבת, ומ"ש שתיה דכל חד וחד בדדיה (כדלעיל מ"א), אמר ליה אב"י באכילה קים להו לרבנן בככותבת, דבהכי מיייתבא דעתיה בציר מהכי לא מיתבא דעתיה, בשתיה, בדדיה מיתבא דעתיה בדחבריה לא מיתבא דעתיה (גמרא יומא פ:)

72 לחיוב כרת, אבל איסורא איכא אפי' בפחות (עי' יומא ע"ג:)

73 גדולה משאר תמרים ושיעורה מעט פחות מכביצה (רע"ב)

74 לאפוקי שלא תאמר דוקא באוכל משערין, ולאפוקי נמי החלל שבין האוכל לגרעין, דדוקא באוכל ובגרעין משערין ולא בחלל שבין האוכל והיינו דקאמר בירושלמי שצריך למעך חללה (ע"פ רא"ש).

75 ולכאור אם אכל את הכותבת עצמה טעור שהרי חסר מקום הגרעין, דהגרעין עצמו אין לצרפו שהרי קשה הוא ואינו ראוי כלל לאכילת אדם, ולפ"ז אינו מיושב קצת הא דנקט התנא השיעור בככותבת, וכותבת עצמה אינה ככלל (ע"פ ביאור הלכה סי' תרי"ב, עיי"ש עוד)

76 של עור, (רע"ב)

77 (ר"ש ר"מ ורא"ש)

78 כמו העיגול הגדול שקושרים בהם, כי כן הדרך שקושרים פיקות בשולי הנודות, וכאשר ניקבו נקב שאותה הפיקה נופלת דרכו כבר נטהרו (פיהמ"ש לרמב"ם.)

והטעם, משום שכל שהנקב קטן משיעור הפיקה יכול להניחה במקום הנקב ולסותמו בלי מעשה אומן (ע"פ תפא"י.)

[ובחו"א (סכ"ג סוסק"ח) כ' דלא נתבאר טעם שיעור זה, ועי' רע"ב ותוי"ט ומשנ"א]

79 היא הארובה שנכנס דרכה האור (פיהמ"ש לרמב"ם אהלות רפ"ג.)

[שני בתים ומחיצה ביניהם אין הטומאה עוברת אלא עי' חלון (מאור) או פתח בשיעור חשוב, ובמתני' עוסקת בשיעור הפחת הנצרך להביא את הטומאה]

80 דכיון שלא נעשה בידי אדם אינו חשוב כ"כ וצריך שיעור גדול יותר מטמח (ע"פ רש"י בכורות ל"ז: וסוכה כ"א.)

81 דהיינו אדם ידוע אצלם וכן בטיח שמו שהיה אגרופו גדול (רע"ב)

והוא בן אחותו של רבן יוחנן בן זכאי שהיה איש גדול ביותר (רבינו גרשום בכורות שם) [וכ"ה הוא במדרש רבא (איכה א' פל"א) דאבא סיקרא ריש ברינו הוא בן בטיח עיי"ש.]

82 כן מבואר בתוספתא, שהוא שיעור אחד וכ"מ בלשון המשנה.

83 שעשאו אדם להכניס האורה (רע"ב)

וכיון שעשוי בידי אדם במתכין סגי בבציר שיעורא (רבינו גרשום בכורות שם)

84 שמונה בלשכה לקדוח בו את הצריך לבדק הבית (רש"י בכורות שם)

ושיעורו פחות מטמח (פיהמ"ש לרמב"ם רפ"ג דאהלות.)

וקשה הא פחות מטמח אין שיעור אוהל והואך תעבור הטומאה, ומבואר בזה שיש הבאת טומאה עי' חלון והיא פרשה בפ"ג, והמקור לזה הוא מדרשת הספרי שהביא הר"ש (פ"ג מאהלות מ"ד), ואפי' בפחות מטמח (משנת טהרות אהלות רפ"ג מנשיה דהגר"ח עיי"ש)

85 וכולן שיעור אחד להן ויש מקומות שהיו יודעים באחד מהן ולא באחר (רע"ב)

86 וא"ת הא בסלע יש מ"ח פונדיונים, והואך אפשר שהסלע והפונדיון שיעורם שוה, ודוחק לומר שגירון קיסר הקטין הבלעים כ"כ, וי"ל דהפונדיון עשוי נחושת שגודלו כשל סלע הכסף (ע"פ תפא"י)

87 מיוחסת אל גירון קיסר ממלכי רומי (פיהמ"ש לרמב"ם)

והיא יתירה על סלע סתם, דסתם סלע הוא פחות ממלא מקדח סתם, וכש"כ ממקדח גדול (בב"ב י"ט: תוד"ה ריקק)

88 שעושים בו נקב ותוקעין בו יתד לקשור בו רצועות העול (רש"י בכורות ל"ח.)

בדין דעתו של רואה

א' מ"ו כביצה שאמרו לא גדולה ולא קטנה אלא בינונית, ר' יהודה אומר מביא גדולה שבגדולות וקטנה שבקטנות ונותן לתוך המים וחולק את המים, אמר ר' יוסי וכי מי מודיעני איזוהי גדולה ואיזוהי קטנה אלא הכל לפי דעתו של רואה. ובביאור המדידה ע"פ דעתו של רואה כתב הרמב"ם שהדבר נתון לדמיונו של אדם אם ביצה זו בינונית לא גדולה ולא קטנה.

והנה בעיקר מה ששיערו בביצה או בפירות היה מקום לומר שהוא רק לסימן, שעל ידי מידת ביצה בינונית ניתן לדעת מה השיעור שבית הבליעה מחזיק לענין טומאת אוכלין. וכיוצא בבשר שיעורים.

אמנם יש לעיין לפי"ז כיצד תלו את השיעור בדעתו של רואה הא האדם יכול לטעות בדמיונו ולחשוב על הבינונית שהיא גדולה ולטעה ביותר מכביצה.

ואין לומר שהשיעור לטומאת אוכלים הא לא במדויק, ואפי' בפחות מכביצה מטמא דא"כ האוכל פחות מכביצה היה צריך להיטמאות מספק כיון שהוא בכלל כביצה.

ועל כרחק דמה שאמרו בדעתו של רואה הוא עיקר השיעור ולא בתורת סימן, וכמש"כ החזו"א (קונטרס השיעורים או"ח סל"ט סק"א) וז"ל דכשנאמרו השיעורים בסיני נאמרו על האומדן ומה שנראה לו לאדם זהו שיעורו וכו' עיי"ש. [וע"ע מש"כ בחזו"א (שם סק"ד) לבאר הא דמשערים בכל דור לפי הפירות והביצים שבזמנו וז"ל וחוסר האמת המדויק אינו מפסיד את המידה בזמן שעין ושפט על מדתו כיון דכך הוא טבע שיעורו להיות בגורל של שינויים בצבא הטבעיים ע"כ].

ויש לדון בכמה פרטים במדידה ע"פ דעתו של רואה

א' מי המודד: עי' בחזו"א שם שכי' דכמו שליחיד ניתן להכריע ע"פ דעתו כך הבי"ד יכולים להכריע ולקבוע את גידרי השיעור לכל ישראל, ומבואר שעיקר דעתו של רואה נאמר על היחיד ולא דוקא על הבי"ד, וכ"כ (שם סק"ב) להדיא דבמקום שלא קבעו חכמים שוב הדבר מסור לדעתו של רואה.

ויש לדון האם מה שניתן לשער בדעתו של רואה הוא לכל אדם בביתו ואפי' מי שאינו בקי כ"כ בטיבן של תרנגולים וביצייהן משער ע"פ דעתו, או"ד שכשיש מי שהוא בקי ביותר צריך לילך וע"פ הביצה שנראית לבקי כבינונית כן הוא השיעור לאלו שאינם בקיאים.

ב' עוד יש לדון על פי מה קובע הרואה בדעתו שזוהי הבינונית, האם על פי כל הביצים שראה מאז ומעולם הקטנות והגדולות יודע להחליטו שזו היא בינונית, או שמא צריך לבדוק בביצים שלפניו שמא יש ביצה גדולה או קטנה שלא ראה כמותה, ואם צריך לבדוק ולחפש בשאר ביצים יש לדון עד כמה מחוייב לטרוח בזה דאולי צריך לדרוש ולברר גם בביצים שאינם לפניו, וכן לחפש במקומות שיש הרבה ביצים ולראותם כדי להכריע מהי הבינונית שבכולם. ג' עוד יש לדון דבאופן הרגיל גם בביצים הבינוניות שאינם גדולות וקטנות אינם שוות לגמרי ויש בהם יותר גדולות ויותר קטנות, וכולם נראות כבינונית,

ולכא' צריך למדוד את הבינונית שבכולם, וכל הגדולות ממנה הם בכלל גדולות וכן הקטנות ממנה הם בכלל קטנות, וא"כ כשיש לו ביצה אחת הנראית לו כבינונית, יכריע על פיה אפי' שידוע כמעט בבירור שאם היה כאן עוד כמה ביצים לא היתה זו הבינונית אלא אחרות ועי'.

מלחמתה של תורה

א' במה שדנו בב' גיליונות האחרונים אם גביע גלידה מקבל טומאת כלי עץ, יש להעיר דכל הנידון רק אם הדרך לאכול את התוך בלי הגביע, אבל אם מיועד לאכול את התוך יחד עם הגביע, [לכא' לא מיקרי עשוי לטלטל מלא וריקן].

ב' והנה הובא בגיליונות האחרונים מהגאון הגדול שליט"א להעיר על מה שהר"ש פט"ז מ"ה בתחילה כתב שחולת טהור רק באופן שקורעו, ושוב הביא מהתוספ' שאף אם חישוב לזורקו טהור. והיה מקום לומר דאח"כ ברייתא פליגא אמתניתין דמשמע שרק אם אינו יכול עד שיקרענו" טהור, ושוב הביא הר"ש ברייתא שהמתרת אף בדעתו לזורקו. אמנם א"כ למה כתב הר"ש דחולת דמתניתין טהור משום שמשמש תשמיש עראי, ת"ל דאינו מטלטל מלא וריקן, דלא ישמש רק מלא ולא ריקן. משמע לכא' דכה"ג מיקרי מטלטל מלא וריקן וצ"ע והגר"א בזה [ב"מ פ"ו ה"א] כתב שהברייתא לא חולקת על המשנה.

ג' מה שהובא מהגאון הגדול שליט"א להעיר מכלי חרס דקרבנות, צ"ע מאי ראייה והרי מתחילה היה נעשה לשם כלי גמור ורק אח"כ השתמשו בו לקדשים. מלבד שי"ל שבאמת מיירי אף כשהשתמשו בו מתחילה גם לחולין. וכן מלבד שי"ל שבאותו יום שבישלו בו כמה פעמים. ואולי כוונת הגאון שליט"א לדון באופן שעשו מתחילה את הכלי חרס לבשל בו רק פעם אחת את הקדשים, וכמדומה שלא נתבאר להדיא דאף כה"ג חייב שבירה.

ביקרא דאורייתא לעסקין בחדוותא דיליה הרב מרדכי אליהו סלושץ

לכבוד מערכת הגליון החשוב אחי טהרות המרבה תורה ודעת בישראל

באתי בהערה במה שנדפס בגליון פרשת קורח מהגר"ר רמ"א סלושץ שליט"א בענין ניצוצות של רוק הניתזים מהפה, אם יש בהם טומאת מעיינות כשהם ניתזים מזב וזבה וכדו', והאריך שם מדברי החזו"א (טהרות סו"ס ד') שאין טומאת מעיינות הובא אם לא שיהי' למעיין שם משקה, ומה"ט צריך שיעור טופח או טופח להטפח, אבל בפחות מזה אינו מטמא. והובא שם שהקשה החזו"א מהא דנדה ס"ב ב' שגם מעיין הבלוע בחרסים מטמא, ותי' החזו"א דכיון שכנוס הרבה ביהד שאם יצא יחזור לקדמותו ויהי' טופח להטפח מקרי שיש שיעור טופח להטפח.

ויש לציין שעיקר הדבר שצריך שיהי' למעינות שם משקה, יעוי' בספר משנת טהרות מקוואות פ"ח מ"ח שכתב לדייק כן מלשון הרשב"ם פ"י מאה"ט ה", דלשונן שם שיש משקין שהם אב הטומאה כגון מעיינות הוב, ומבואר דצריך שיהי' למעינות שם משקה.

אמנם בכתבי הגר"ח על הש"ס סימן שצ"ח כתב לבאר הסוגי' בנדה ס"ב: בהא דמבואר שם בגמ' דאף שחרסים שבלעו מעינות הוב מטמאין כשנפלו לאויר התנור, מ"מ משקין טמאים שנבלעו ודאי אינם מטמאין, ובפשוטו זה קולא בדרבנן, ובכיון שטמאין כלי רק מדרבנן, וכ"מ ברש"י שם, אבל הגר"ח ביאר דהמשקה הבלוע בחרסים לית לי' שם משקה, ורק טומאת מעיינות הוב שייך לדון שיהי' משום שטומאת מעיינות א"צ שם משקה, וזה ביאור דברי הגמ' שם. ונמצא שנחלקו רבותינו הגר"ח והחזו"א אם יש הלכה שלמעיינות הוב יהי' שם משקה כדי שיטמאו, ואם צריך שם משקה היינו שטומאתן מיושך שייכא לדון משקה דידהו.

ויש לדון נפק"מ בזה, במה שחידש הרמב"ם פ"ז מאה"ט ה"ג דמשקין טמאין מטמאין כלי חרס מגבו, ויש לדון אם מעיינות הוב יטמאו גב כ"ח, ואם זה טומאה דשייכא לשם משקה דידהו לכא' יטמאו, והגב כ"ח יהי' ראשון, ואם אין שייכות בין טומאת מעיינות לשם משקה, לכא' לא יטמא, אלא דיש לדון שיש בהם גם טומאת משקין משום שכל טיפה נוגעת בחברתה, אם נימא דאין בזה שבע לי' טומאה, אכן מצד זה לא יהי' דכ"ח אלא שני.

בברכת הודאה מרובה להגדיל תורה ולהאדירה הרב יעקב ישראל שווימבר

בענין מה שהובא במשולחן מלכים (בגליון 29) העובדא בענין פלטות מעץ המיועדים להובלת הנייר דהיה הוראת מורה דא"י כלי, ושבריו כשרים לסיכוך, והחזו"א אמר דהוא משנה מפורשת במסכת כלים דהוה כלי גם באופן זה, והביאו מכתב מרן הגר"ל שליט"א שכפה"נ כוונת החזו"א למתניתין פט"ז מ"ב לגבי ארובות של נחתומין דמבואר שם דכל פשוטי כלי עץ הרחבים העשוי לקבלה מק"ט מדרבנן ובטעם הרב המכשיר צידד שם אולי משום שהיה עשוי לשימוש ח"פ יעו"ש.

ולכא' נראה הנידון בזה דתלוי בפלוגתת החזו"א והמשנ"א בגדר דין עשוי לקבלה בכלי עץ, והחזו"א אויל בזה לשיטתו וכדיבואר, דהנה כתב רש"י שבת סו. לגבי קב הקטע דבאין בו בית קיבול כתיתין טהור דדומיא דשק בעינן שקיבול שלו עשוי לטלטל על ידו מה שנותנין לתוכו אבל שוקו אינו מיטלטל עי"ד הכלי, והמשנ"א למד מזה דיסוד הדין קבלה בכלי עץ הוא שעשוי לטלטל מה שנותנין לתוכו, ואויל בדרך זו בסוף פט"ז יעו"ש במשנה ו' לגבי קסיה העשוי להגן מפני הזיעה טהור אף שמולבשת על היד דלא נעשית לטלטל את היד אלא להגן עליה, וכ"כ שם לגבי תיק נבלים וכנורות דטהורים אף שיש להם בית קיבול דהוא לשמור מן האבק ולא לטלטל, וכן מפרש כל הנך דלחפיו טהור במשנה ח' דהוא מה"ט דעשוי לחפיו של הגנה ולא לטלטל ולפ"ז נראה דהכ"נ הני פלטות עץ אף אם נחשבים כמקבלים מפני רוחבם מ"מ לא נעשו לקבלה דאין הנייר מיטלטל על ידם דעיקר תפישת הנייר וטלטלו הוא עי"ד החוטי ברזל שקושרין הניירות ול"ז, והפלטה עשויה רק להגן על הנייר שלא יתקטט בזמן ההובלה ואין לך עשוי לחפיו גדול מזה וא"י כלי ושפיר כשר לסיכוך.

והחזו"א דפסל אויל לשיטתו בסי' כא' סק"ז דס"ל דכל שרצונו שהעור יגין על האדם מיקרי קיבול, ומקרי מיטלטל מלא, ואע"ג דאין מה שבתוכו מיטלטל על ידו, ומש"כ רש"י שבת סו. דקב לא מקרי קבלה משום שאין השוק מיטלטל עי"ד הקב היינו דאין הקיבול עשוי להגנה על ראש שוקו ואין הקיבול אלא שלא ישמט ראש שוקו מגב הקב, ואדרכא מפרש לפ"ז דה"ט דקסא של זורי גרנות טמא משום שעשוי להגן על ידו והא דעשוי לזיעה טהור מפרש דאינו עשוי להגן על ידו אלא שלא ישמט הכלי מפני הזיעה יעו"ש, ויעו"ש עוד בס"ק ט' משכ' לגבי תיקין דמשנה ז', ושם סק"ח מש"כ לגבי טהרת חיפויים, ואויל הכל לפי דרכו דא"י עשוי לטלטל על ידו דשימוש של הגנה ג"כ חשיב קבלה, ולזה היה דעתו דהני פלטות העשויות להגן על הנייר מק"ט מדרבנן דמאחר דחכמים החשיבו שימוש של רוחב קצת לקבלה כמבואר במשנה דארובות של נחתומין א"כ כל שמגן על הדבר שמונח עליו עי"ד רחבו שפיר הוה כלי ומק"ט מדרבנן ופסול לסיכוך.

הרב יהודה לייב הלוי שולזינגר

תנן בפס"ז מ"ז זה הכלל אמר ר' יוסי, כל משמשי משמשי של אדם בשעת המלאכה טהור שלא בשעת המלאכה טמא, וכל שאינו אלא בשעת המלאכה טהור, ובר"ש כת"י כ' שהכלל של ר' יוסי רק אפשוטי כ"ע, אבל בכלי קיבול לא, ולכן ביאר הר"ש דכל התיקין השנויים במשנה דיש מהם טהורים ויש מהם שטמאים, אין זה שייך לכלל של ר' יוסי, אלא הטהורים הוא משום שהם עשויין לנחת, והטמאים עשויין לטלטל, והחיפוי כ' הר"ש שהוא מכסה, והחזו"א ביאר החילוק באו"א, ע"ש,

ואמנם הרמב"ם הביא את הכלל של ר' יוסי על כל המשנה וכן הגר"א בא"ר כאן, ובפכ"ב, וכן מבואר בראב"ד בתו"כ פ' שמיני, ע"ש, וצ"ל דס"ל דהתיקין המבוארים במשניות אינם כלי קיבול, או משום שאין להם שולים כמש"כ החזו"א, או דנימא דאף שיש להם ב"ק, מ"מ אינם חשובים עשויין לקבלה, דאף שהם מקבלים, מ"מ עיקרם להגן ולא לטלטל עמו, [וכ"כ בשות דברי מלכיאל ח"ג סי' פ'] וברמב"ם פיה"מ כ' דבעי דומיא דשק, ושק משמש את האדם, לישב עליו או להתכסות בו או ללבשו, וא"כ כל הני כלים, שאינם משמשים את האדם, משו"ה בעי שישמשו כלים בשע"מ ושלא בשע"מ,

ועכ"פ לדעת הרמב"ם והראב"ד בתו"כ כל המשנה שייכא לכלל דר' יוסי, שאין לטמאות מדין ב"ק, אלא מדין משמשי כלים בשעת מלאכה ושל"ב מלאכה, וכן נראה מהראב"ד בהשגות פ"ד ה"א, שכן שיש מאלו [שהביא הרמב"ם] שטהרתן משום שהכלים עשויין לשמש עם הקרקע, אבל בשאר הדברים מודה לרמב"ם,

ובביאור יסוד הכלל של ר' יוסי, כ' הראב"ד בעדיות, [הובא בחזו"א סי' כ"א סק"י] דמה שעשוי לשמש כלים בשעת מלאכה ושל"ב מלאכה הוא מדין חיבור, וכ"ה ברע"ב, וכן בר"ש כת"י שהוא מדין חיבור, וכ' החזו"א דלסוברים שהוא מדין חיבור צ"ל שהם נשלכין בכלים ומלוכשין עליהם, ועוד כ' החזו"א דלדבריהם אין מקום לחלק בין חיפוי לתיק, דאם הוא מחובר מה שייך לחלק בין חיפוי לתיק, הרי הוא מחובר לכלי וחלק מהכלי, ולכן כ' החזו"א דהראב"ד שס"ל שהוא מדין חיבור יפרש את המשנה שכל התיקין והחיפויין המנויים במשנה, דאין זה שייך לכלל דר' יוסי כלל, אלא איירי בבית קיבול, ולפ"ז צ"ל דהחילוק בין התיקין הטהורים לטמאים או כמש"כ הר"ש בכת"י שהטהורין, עשויין לנחת, וחיפוי לכיסוי, או כמש"כ החזו"א ע"ש שביאר באו"א.

אלא שקשה שהראב"ד בתו"כ פ' שמיני כ' להדיא שהתיקין טמאים משום משמשים בשעת מלאכה ושלא בש"מ, דו"ל: זה הכלל העשוי לתיק טמא לחפוי טהור ולא נחברר לי מה בין חיק לחיפוי ואפשר כי התיק הוא להציל את מה שבתוכו או מן הפגמה או מן החלודה וכיון שכן הרי הוא ממשמשי משמשין של אדם שעושין בין בשעת מלאכה בין שלא בשעת מלאכה אבל החפוי אינו מציל מכל אלה אלא לנוי בעלמא וכו', וכן דהראב"ד בעדיות הרי כ' שהוא משום חיבור, וא"כ מה החילוק בין תיקין לחיפוי, ומה מועיל שהחיפוי רק לנוי, מ"מ הרי הם מחוברים, וביותר שהראב"ד על התו"כ שם בכת"י [שהועתק בתורת הראשונים], כ' בתי' השני לחלק בין תיק לחיפוי שתק הוא קבוע וז"ל: ועוד נ"ל כי התיק הוא קבוע מן החפוי כי התיק אפי' בשעה שמוליכו עמו על ירכיכו מוליכו עם תוכו וכו' ולפיכך הרי הם ככלים עצמם, אבל חיפויי הכלים אינן כל שעה עמהם וכו', הרי שס"ל שטומאת התיקין משום שהם ככלים עצמם, והיינו שהכל משום חיבור, וזה יסוד הדין של משמשי כלים בשעת מלאכה ושל"ב, וזה קאי על כל המשנה גם על תיקין וגם על חיפויין, ועם כ"ז כ' בתי' הראשון לחלק שתק עשוי להגן וחיפוי לנוי, [ורק בתי' השני כ' שחיפוי הוא ארעין], [ויקשה דאם יסוד הדין שעשוי לשמש בשעת מלאכה ושל"ב מלאכה הוא משום חיבור, מה נפ"מ בזה שהוא רק לנוי, הרי הוא מחובר, כמש"כ החזו"א, ודוחק לומר שהראב"ד בתי' הראשון ס"ל דאינו משום חיבור, ודלא בתי' השני ודלא כמש"כ בעדיות,

וגם בלשון הרמב"ם בפיה"מ בפשוטו הוא משום שהוא חלק מהכלי, שכן בזה"ל וכל שיהיה מהן מאלו שהן משמשי משמשי אדם יש לו צורך תמיד ואינו נפרד הכלי הראשון מן השני, כגון כסוי קופצה שאינו נפרד ממנה, וכו' עכ"ל. הרי שהדגיש שלא נפרד ממנו שמשמע מזה שהוא כמו הכלי, וחלק ממנו, וקשה דא"כ מאי נפ"מ בין חיפוי לתיק, ואין לומר שהחיפוי הוא ארעין [כמש"כ הראב"ד בתו"כ בתי' השני], דהרי הרמב"ם בפ"ד ה"ד הביא דין חיפויין וכ' שהחיפוי מתמעט מקרא דאשר יעשה לכל מלאכה, ואם יסוד הדין הוא חיבור, מאי נפ"מ שהוא אינו עשוי למלאכה.

ועוד צ"ע בלשון הרע"ב והוא מהר"ש כת"י, דכ' וחשיב ככלי גופי' לקבל טומאה אע"פ שאינו מחובר בו, וצ"ע דאם הר"ש כ' שהוא נחשב חד כלי עם כלי הראשון, הרי שהוא מחובר, ומה זה שכן שאינו מחובר, והחזו"א כ' לבאר שאינו מחובר בצירים אבל מונח עליו, וקצ"ע מה שכן הר"ש לשון שאינו מחובר, והרי הוא מחובר חיבור גמור.

ונראה דמבואר מזה דבאמת אין זה חיבור גמור לענין טומאה, והיינו דאם באנו לדון אם נגע באחד נטמא השני, אין זה חיבור, וכל החיבור רק לגבי להחשיב את הכלי, דכיון דנחשב חלק מהכלי לגבי שיש לו חשיבות לק"ט שהוא משמש, עם הכלי, הוא גם נחשב לכלי, ולגבי זה סגי בחיבור זה, אבל כ"ז אם הוא נחשב כלי ע"י זה, משא"כ בחיפויי הכלים, דאין לו חשיבות כלי כלל, א"כ לא יועיל חיבורו לכלי להחשיבו כלי, כדיתבאר.

אלא דדבר זה אם בעי חיבור גמור לכלי, כדי שיחשב כלי, זה תלוי בביאור הסוגיא בשבת נ"ח ב' גבי זוג וענבל, דשם מבואר דכדי שהזוג יחשב כלי לק"ט בעי שיהיה מחובר לחלק השני, [לענינבל] חיבור לטומאה, שאם נטמא אחד נטמא חבירו, ובלא זה אין זה חיבור, דעל מה

דאמר אביי שם, דהזוג טמא כיון דהדיום יכול להחזירו חשיב כלי, הקשה לו רבא מהא דתנן הזוג והענבל חיבור, ומרש"י מתבאר, [ע' מגיני שלמה] דנדון הסוגיא שם, אם חלק אחד [הזוג] שמשמש עם החלק השני, [הענבל] אם הקב"ט שלו חלה בו לבד, או דהקב"ט היא רק ביחד עם חלק השני, וצריכים שיהיו מחוברים לטומאה, ואין חלק אחד מקב"ט טומאה בלא השני, דאביי ס"ל שהזוג מק"ט לבד, ורבא הוכיח ל"כ מדתנן דזוג וענבל חיבור לטומאה, ע"כ שהיו קבלת טומאה אחת יחד עם הענבל, ואין קב"ט לזוג בלא הענבל, ומשו"ה הם חשיבי מחוברים, אבל אם היה קב"ט לזוג בלא הענבל, לא היה זה חיבור למגע, [וכפיה"נ הביאור שעד כמה שנצרך החיבור לקב"ט זה גורם את החיבור למגע, וכיו"ב עי' תוס' יבחים ל"א א' ד"ה אמר] והתוס' ביארו דזה היה פשוט לגמ' דחלק אחד לא מק"ט טומאה בלא השני, וצריך שיהיו מחוברים, ורק הנידון אם יש כאן חיבור לטומאה, [דאביי סבר שגם כשהם מפורקים חשובים מחוברים לגבי שאם נטמא זה נטמא זה לכשיתחברו], ועכ"פ מבואר מזה שאין חלק אחד יכול לקבל טומאה בלא השני, וא"כ לכאור' גם כאן נימא כאן, דהתיק לא חזי לקב"ט בלא הכלי שמחובר לו, וצריך חיבור גמור, וזה לא כמש"כ, אכן יש לחלק, דשאני זוג וענבל, דכיון שאין לזוג שם כלי בפ"ע רק עם הענבל, [כמש"כ חזו"א בגליונות] א"כ אין הקב"ט יכולה להיות בלא הענבל, משא"כ בסוגיא דידן בתיקין, י"ל אם התיק יחובר לכלי, יחול בו עצמו שם כלי, שהוא משמש כלים והוא ככלי, דהוא מקבל החשיבות של כלי מחמת הכלי שמחובר לו, והוא עצמו חשוב כלי, וחל בו תורת קב"ט נפרד בלא הכלי, ומשו"ה אין צריך חיבור גמור למגע, ונראה שאף אי נימא שזלוג יש שם בפ"ע, [כדכ' בחי' ר"ח הלוי] וצריך שיהיה חיבור לטומאה עם הענבל, כ"ז בזוג דכיון שהוא משמש שימוש אחד עם הענבל, משא"כ בתיק ששימוש להגן, והוא נחשב שימוש נפרד שהוא מסיע לכלי, ולא שימוש אחד ממש, משו"ה קבלת טומאה שלו היא לבד, וכ"ז בתיקין, שחל בהם עצמם תורת קב"ט נפרד, ע"י שמחוברים, משא"כ בחיפויין שאין להם תורת כלי, כמש"כ הרמב"ם פ"ד ה"ד דילין מקרא ד"אשר יעשה מלאכה בהם" דאין הם בכלל כלים, ומשו"ה לא יועיל חיבור לכלי שיחול בהם תורת כלי, ואין להקשות איך חל בתיקין קב"ט נפרדת הרי אין להם שם בפ"ע, דהרי יש בהן ב"ק, ואין להק' דהרי הב"ק לא סגי, [דהרי בעי' שיהיה משמש עם הכלי שלב"ש מלאכה], דמ"מ כיון שיש לו מציאות של ב"ק, סגי בזה, ובלא"ה צ"ל כן גם אם נימא שלא כדברינו, דיקשה למה טמא התיק הרי אין לו שם בפ"ע, וגם בחיפוי מבואר ברמב"ם פ"ד ה"ד דטהרתו משום שאינו בכלל עושה מלאכה, ולמה לא כ' משום שאין לו שם בפ"ע, אלא ע"כ דמשמש כלים בשע"מ ושלא בשע"מ, חשיב שיש לו שם בפ"ע כמו כלי קבלה, אבל כ"ז רק אם ע"י שיחבור לכלי יחול בו עצמו תורת כלי, ויהיה לו קב"ט נפרדת, משא"כ בחיפויי כלים, שגם אחר חיבורם לכלי, אין בהם חשיבות כלי כלל, שאינם בכלל אשר יעשה מלאכה, ולא יחול בהם קב"ט נפרדת אלא עם הכלי, וא"כ צריך חיבור גמור לטומאה, לגבי שאם נטמא אחד נטמא חבירו, וזה אין להם, ומבואר היטב החילוק בין חיפויי כלים לתיק, [ועדין צ"ע החילוק בין חיפויי כלים לכיסוי, כמש"כ החזו"א (שם סק"ט) ונשאר בצ"ע, ואולי החילוק שחיפוי הוא כיסוי לכלי, וכיסוי הוא מנן על מה שבתוך הכלי, ועי' הגהות מהרש"ם (במהדור' החדשות) שכן כן בשם יד דוד].

ויסוד הדברים מש"כ דיש חיבור לגבי עצמו שנחשב כלי, אף שאינו חיבור גמור, מתבאר בהא דתנן פס"ו מ"ד כל התלוין טמאים, ופליגי ר"מ ורבנן, ובר"ש כ' שהוא מדין חיבור, וכ"ה בתוספתא שהובא בר"ש, שהוא מדין חיבור, והק' המשנ"א דא"כ מאי תנא לה הכא דוקא בכלי עץ, הרי הוא בכל הכלים, וביאר המשנ"א דהוא באמת לא חיבור גמור אלא לגבי עצמו, ובזה פלגי ר"מ ורבנן, והחזו"א סי' כ' סק"ז דחה דבריו, דאם הוא חיבור, א"כ ודאי טמא גם החלק השני, ולמש"נ יש לבאר היטב כדברי המשנ"א, דאף שהוא מדין חיבור, מ"מ כל החיבור מהני להחשיבו כלי, ואין להקשות דהרי אין לו שם בפ"ע, ואיך יש לו קבלת טומאה בפ"ע, ד"ל דהרי כל התלוין הם באמת מקבלים, אף שאין בהם ב"ק, ומדרבנן נחשבים כב"ק, ע"י שהם מקבלים, אלא שאין הם משמשים את האדם אלא את הכלים, ולזה אמר' כיון שהם מחוברים לכלים, שמשמשים אדם, חשיבי משמשים אדם, וכענין מה שנתבאר בתיקין, ואחרי שיש להם דין כלי קבלה מדרבנן, ממילא קבלת טומאתן חלה עליהם לבד, בלא הכלים שמחוברים להם, ובזה מתיישב גם מה שהק' החזו"א שם על מה דתנן, דבתלוין נפה טהורים, דמשמע שהוא משום אינו חיבור, ומה צריך לטעם זה, תיפול"ל דים נפה של בעה"ב טהור כדתנן לעיל מ"ג, ולמש"נ הוא מיושב, דבאמת אין הטומאה מדין מחובר לטמא, אלא מחמת עצמן, כיון שכל טומאתן של התלוין מחמת שהם מקבלים וגם הם חלק מכלי משמש אדם, ממילא חל עליהם בעצמן תורת כלים, א"כ אף הכלים שמחוברים להם כלים שאינם מקב"ט מ"מ יש שם כלי עליהם, ומק"ט, וכן מתבאר מה דתנן שם דתלוין מקל של בלשין טמא, והק' המשנ"א דצ"ל דמקל של בלשין הוא ממתכות, דאם הוא של עץ איך התלוין שלו טמאים, ואמנם ברב האי גאון כ' דמקל של בלשין עשויין בין משל עץ בין משל מתכת, ומשמע שזה קאי על המשנה, ועוד העיר בס' משנ"ט שהראב"ד בעדיות פ"ג מ"ט כ' שהוא מקל של זקנים, דבפשוטו הוא מעץ, שמקל של זקנים טהור, כדאמרי' שבת ס"ו א', ולמש"נ י"ל דאיה"נ דהמקל עצמו טהור, אבל התלוין שלו הם טמאים, דהוא כלי מצד עצמו ומקבל, ויש לו דין משמשי האדם ומשמשי אדם, דע"י החיבור יש לו דין טומאה מצד עצמו וכמש"נ.

הרב בן ציון חדש-ר"מ ישיבת סלבודקא

לגליון המופיע טהרת הממיתים עצמם באהלי טהרה

הנה בגליון 27 הביא הגרמ"ח שליט"א בשם מרן הגרד"ל שליט"א להסתפק גבי עפרון ששימושו דרך כילוי.

ויש לבאר בזה שלשון כילוי לכאורה אינו מדויק. שהרי העופרת אינה מתכלה בכתיבה אלא נהפכת לכתב, [ואין לזה קשר לגדרי כתב, שהרי היא קימת במציאות]. ואף אם תשמש העופרת לצביעה, אף זה אינו כילוי אלא הטפלה לנצבע, והטפלה אינה כלוי אלא קיום בצורה של הקללות בדבר. וכשם שפשוט שדבר הנחפץ ליד של כלי, או לשומר לאוכל, אין נחשב הטפלתו לכלוי.

ואפשר אולי להבין בדברי מרן שליט"א, שכונתו שצורת שימוש העופרת היא בעצמות העופרת להופכה לכתב, ועל זה נסתפק האם שימוש שכזה נותן חשיבות כלי. ולולי שהיה מסתפק בזה שה"ת שליט"א היה נראה לי ברור ששימוש שכזה אינו שימוש שבכוחו להחשיב ככלי, ואפשר לדמות את זה

בגליון 27 מדור הלכתא למשיחא נכתב בתוך הדברים לדון אם ההבל שיוצא מפה הוב מטמא משום מעיינות, יש לציין שלדעת הר"ש מכשירין א' ו' כתב החזון איש מכשירין סי' ב' ס"ק ב' סברי רבנן דאין להבל שיוצא מפיו דין משקה,

לכבוד מערכת אהלי טהרה גדרי כלי לענין טומאה שבת וקנין {המשך}

ראיתי בגליונכם החשוב {27} מהגאון הגדול מהר"ד לנדו שליט"א, שצידד לומר שכלי שתשמישו הוא ע"י כילוי אינו נחשב לכלי. והנה מבואר כע"ז בחי' בית מאיר או"ח סי' תר"ע, דהרא"מ הו"ד במהרש"א שבת דף כ"א ע"ב הקשה, האידך אפשר לעשות ההדלקה בטהרה, דכיון דעשו המנורה נטמא הכלי ונטמא השמן מהמנורה, ותירץ דעשו מנורה מפשוטי כלי עץ, והמהרש"א שם השיג דאכתי איכא בית קיבול שמן שבו ע"י"ש. וע"ז תי' הבית מאיר דמה שמקבל השמן לא נחשב לבית קיבול, אף דבמציאות הרי מקבל שמן, מ"מ כיון שהשמן לא הונח שם שישמר אלא רק שידלק וזה דרך כילוי אינו נחשב המנורה לבית קיבול ע"י"ש.

ובשו"ת שבט הלוי ח"א סי' קפ"ג הרבה להשיג על הבית מאיר, דמבואר במתני' כלים, וברמב"ם, דגם היכא שהכלי קיבול הוא להשתמש בשמן להדלקה נחשב לכלי קיבול אפילו שהוא דרך כילוי ע"י"ש. ויש לעיין אם הנדון של בית קיבול, דומה למה שחידש הגאון הגדול מהר"ד לנדו שליט"א לגבי עצם כלי.

וראיתי שם שהרב אולמן השווה כלי דטומאה ושבת וקנין אהדדי, ויש לדון בזה כדיבאר. דהנה בשו"ת באר יצחק חו"מ סי' ה' ענף ב' העיר, דהתוס' בב"מ דף מ"ה ע"ב בד"ה אין מטבע וכו', כתבו שמטבע מקרי כלי משום שראוי לשקול משקולת או לתלותו בצואר בתו ע"י"ש. והא מטבע לא הוי כלי לטומאה כמבואר שם דף נ"ב דסלע שנפסלה והתקנה לשקול בה משקולת טמאה, וע"כ מוכח דגבי חליפין סגי במה שראוי להיות כלי, ובטומאה בעינן שבפועל יהא כלי ע"י"ש שהאר"ק. ואפילו למ"ד שחולק וסובר דאין מטבע נעשה חליפין אינו משום דמטבע לא הוי כלי רק משום דדעת' אצורתא ע"י"ש בתוס'.

והנה בשו"ת הלכות קטנות ח"א סי' מ"ה נשאל, אם מותר לטלטל בהמה חיה ועוף לתניוק לשחק בו בשבת, תשובה מדברי התוס' במציאה נראה דקרי לשור כלי וכו'. וכונתו למש"כ התוס' בב"מ דף מ"ו ע"ה ד"ה ופרי וכו', ונראה דשור ופרה חיים הוי כלי חשוב לפי שמשמש בהם לטעון משאוי ולחרוש. מבואר שם בתוס' דאפשר לעשות חליפין בהם דנחשבים כלי ע"כ. ובשו"ת חקרי לב סי' נ"ט הקשה על ההלכות קטנות, דאם אמרו גבי קנין דהוי כלי, אכתי צריכה רבה אי חשבינן ליה כלי לענין שבת ע"כ. מבואר דנחלקו אם אפשר לדמות אהדדי שבת וקנין.

והנה המחבר בסי' שח סעיף מ"ה כתב, אסור לשחוק בשבת ויו"ט בכדור, הג"ה ויש מתירין ונהגו להקל {תוס' פ"ק דביצה}. המ"ב {ס"ק קנ"ז} ד"ה בכדור כתב, בין אם היא של נייר או של עץ שאין שם כלי עליו מחמת שראוי לשחוק בו, הוי כאבן שהוא מוקצה מגופו ואפילו בטלטול בעלמא אסור. ובס"ק קנ"ח כתב, ויש מתירין אפשר שטעמם שכיון שעשוי לכך ומיוחד לזה בתמידות לא שייך בו שם מוקצה וכדלעיל סעיף כ"ב. ושם מבואר דאם יחד את האבן להשתמש לעולם מקבל האבן שם כלי, וכן מבואר בשו"ע הרב. דרק אם החפץ מקבל שם כלי נפקע ממנו שם מוקצה ואכמ"ל.

מבואר שהמחבר סובר שאפילו שהכדור עשוי ומיוחד לכך ג"כ לא מהני שיחול שם כלי על הכדור, והיינו שאין שימוש השחוק של הכדור חשוב כדי שיחול שם

לחתיכת ברזל העומדת לצקת כלים ושאר דברים שוודאי אינו נחשב שימוש כלי מה שעומדים להשתמש בגופה ליצור ממנה דברים. וה"ה עופרת שהיא עצמה הופכת לכתב וצבע.

עוד יש לדון על העץ העוטף העיפרון שהוא ככלי קיבול לעופרת. והנה עצם זה שמחדדים אותו אינו נחשב ששימושו דרך כילוי, מכיוון ששימושו בשעת הכתיבה, ורק כשחפצים להגיע לחלק הבא מחדדים אותו.

אלא שיש לדון שמכיוון שכל מציאות צורת התועלת שימוש שבו הוא רק כלפי אותו חלק עופרת הסמוך אליו וכלפיו הוא נוצר ואין לו צורת קיום אחר בעולם, אין זה נחשב ככלי אלא כטפל לעופרת. שיש מקום לדון שכלי הוא רק דבר שקיים לעצמו ומפיקים תועלת ממנו, ולא כשכל מציאותו נמצאת כלפי דבר מסוים, שאז הוא רק תפל לדבר. וכאשר הוא תפל לעופרת גדרי העופרת חלים גם עליו.

[אלא כזיעת הבתים], ולפ"ז מסתבר שגם לא יטמא משום מעיינות, ומ"מ אי"ז מוכרח, ועיין.

הרב אליהו קשב

כלי על הכדור. והרמ"א חולק וסובר ששימוש חיצוני נותן על החפץ שם כלי. והנה הרמב"ם בפרק ז' מטומאת כלים הט"ו כתב, הכדור והאמים והקמיע והתפילין שנקרעו אחר שנטמאו הנוגע בהן טמא וכו'. והמקור של הרמב"ם הוא מתני' ריש פרק כ"ג דכלים, והתפארת ישראל שם הקשה לפי הרמב"ם שפוסק בפ"ג מהל' טומאת כלים, דבית קיבול העשוי למלאות לא הוי בית קיבול למה הכדור מקבל טומאה, ומתירין דכיון דלפעמים פותחין הכדור לא הוי בית קיבול העשוי למלאות ע"י"ש

והנה לפי מה שביאר המ"ב דעת המתירין דכדור לא הוי מוקצה, דהשימוש של הכדור לשחק מחשיבו לכלי, יש ליישב שיטת הרמב"ם, דהרמב"ם כתב שם במתני' דהכדור עשוי לשחק, ולכן סובר הרמב"ם דמקבל טומאה דשימוש חיצוני מחשיבו לכלי, ולפ"ז להרמב"ם כדור לא יהא מוקצה וכדעת המתירין ודלא כמוש"כ המחבר.

אמנם צ"ע על המחבר שסובר דכדור הוי מוקצה דלא הוי כלי, הא במתני' מבואר דמקבל טומאה, אולם המקור של המחבר הוא השבולי לקט ושם הוא מבאר, דיש ב' סוגי כדורים, כדור שיש בו בית קיבול וכדור שאין בו בית קיבול, וצ"ל דהמחבר מייירי בכדור שאין בו בית קיבול ולכן לא הוי כלי, והמתני' מייירי בכדור שיש לו בית קיבול וכדיבאר התפארת ישראל שעשוי לפתוח לפעמים. ויש לעיין דהמחבר כתב סתם כדור מוקצה ולא חילק אם יש לו בית קיבול או לא וצ"ע.

וראיתי שהרב ש' פרידל העיר על מה שכתבתי בענין צמיד פתיל. וכתב ויש לו פליאה נשגבה שלכל דיני התורה כלי פחות מטפח יש לו דין כלי, ובע"כ שאין הנדון בגמ' כאן האם כלי פחות מטפח יש לו דין כלי רק כמו שהוכיח הגאון הגדול ר' דוד פיינשטיין שליט"א.

והנה לפי"ד דגם הגמ' בברכות נקט דכלי פחות מטפח יש לו דין כלי, מה צריך הגמ' בכלל להביא ראי' מכלי הצמיד פתיל, הא כל האיסור להכניס תפילין לבית הכסא, כתב רש"י בד"ה חולץ וכו', שביזמן שהם בראשו הם בגלוי וגנאי הדבר ע"כ. מבואר דכל האיסור הוא כשהם בגלוי, וא"כ כשמונחין בכלי שהם לא בגלוי מותר להכניס לביה"כ דאין כאן גנאי, ומה צריך להביא ראי' מצמיד פתיל.

והנה מה שהעיר פליאה נשגבה לא קשה בכלל, וזה ב' דינים נפרדים לגמרי, דודאי לכו"ע כלי פחות מטפח יש לו דין כלי לכל דיני התורה, רק הנדון בגמ' בברכות הוא כיון שמונח התפילין בתוך הכלי פחות מחלל טפח האם מהני, דהא רש"י בד"ה לא שנו דבעי טפח וכו' כתב, דכליין קרוב להיות בטל אצלם וכו', מבואר דהא דלא מהני כליין פחות מטפח דבטל הכלי לגבי האוכל, ולכן צריך שיהא טפח שיש לו דין אהל כמוש"כ רש"י, ולפ"ז הא דמהני בכלי שאינו כליין להכניס תפילין כשאין חלל טפח, צ"ל דלא אמרינן שבטל הכלי לתפילין, ומנא לן דלא בטיל, וע"ז מביא הגמ' ראי' מצמיד פתיל דלא בטל הכלי לגבי האוכל כשאין חלל טפח, וכן מבואר להדיא בתוס' בד"ה שהרי פכין קטנים, שכתבו וע"כ מטעם אויר דאי לא הוי אויר הוי כמו אוכלין שגבולן בטיט, היינו שכלי בטל להאוכל והוי כגבולן בטיט. ודו"ק שזה פשוט.

הרב גימפל - אנטווערפן

בגליון 29 בתחילת הגליון הביאו שאלה ששאלו לפני מרן הגרד"ל שליט"א כאשר הגאון ר"ח ברים זצ"ל אמר שהחזו"א הורה ע"פ משנה ממסכת כלים שקרשים (בלאפונים) שפירקו אותם ממשטחים להובלת נייר אינם כשרים לסיכוך. ושאלו לאיזו משנה הכוונה. ע"כ. ויעו"ש תשובת הגרד"ל. וכמדומה שכוונת הגאון שליט"א לומר שהחזו"א פסל מדין שבירי כלים או"ח תרכ"ט סעיף ב', וטומאתו כשהן שלמים מצד דין כלי עץ הרחבים וכמבואר בתוס' סוכה ה' א' לטמא בזה ע"פ המשנה דדף של נחתומין כלים פט"ו מ"ב. (והעיר לנידון שבירי כלים שבשלמותן קיבלו טומאה מדרבנן אם גזרו בהם).

והנה כבר ציין הגאון שליט"א לרשב"ם ותוס' ב"ב סו,א שלא סברי לטמא בכלי עץ הרחב אפילו מדרבנן, וכן ברמב"ן ורשב"א וריטב"א שם נראה שלא סברי לה, (ועיין שו"ת הרשב"א ח"א, קצ"ה שמבואר יותר), וכבר העירו שהרמב"ם לא הזכיר גדר זה של כלי עץ הרחב, ובדף של נחתומין העמיד במתכת כלים יא,בד, ושנה בפ"ד ה"א שלוש מידות בכלי עץ שאינן עשויות לקבלה ולא כתב דבר זה, וה"ז כמבואר שגם הוא מטהר. ועיין בסמ"ג עשין רמ"ד שג"כ נראה דלא סבר לה מדכתב ששולחן מטמא משום משמשי אדם ומשמשי, ויל"ע אם הוא מוכרע. ובר"ש כלים שם הנוסח לפנינו שבגמ' ב"ב העמידה אף בדף של מתכת, וקצת צ"ב שכשהעמידו בדף של מתכת הוא בדווקא, ולאפוקי ששל

עץ. וי"ל בדוחק. ואמנם ברא"ש שם כתב כלשון הר"ש בהשמטת תיבת אף. ולנוסח הרא"ש אין מקור לדין כלי עץ הרחב, וראוי לומר שהוא טהור כפשטות הגמ', וייתכן שנכון לגרוס כך גם בר"ש. (ויל"ע בנדמ"ח מכת"י ואינו תחת ידי). ויעויין נתיב חיים סי' תרכ"ט שכתב שלא נקטינן כתוס' סוכה בזה והביא ממשמעות גמ' ורמב"ם. והמ"ב תרכ"ט ס"ק כ"ה כתב כלי עץ הרחב קצת י"א שמקבל טומאה מדרבנן, ועל מה שנקט בלשון י"א ציין בשעה"צ אות מ"ט לעיין בדברי הנתיב חיים. ונראה שקיבל טענתו שעכ"פ הרמב"ם פליג. ולכל הני ראשונים הרי המשטחים הנ"ל לכאורה אינם מקבלים טומאה.

ובעיקר דין שבירי כלים יש לדון מסברא שכל זה כשעדיין שמם הראשון עליהן ומיקרו בלאי כלים ושבירי כלים, אבל אם אבדה צורתם ונשתנה שמם יל"ד ששוב אין בהם גזירה זו (ויל"ד כן בין לרש"י בין להרמב"ם בביאור פסול שבירי כלים ואכ"מ). ומעתה בנידון השאלה אם היו נראים כשאר בלאפונים ולא היה שמם הראשון עליהם לקרותם שבירי משטחים יל"ד להכשיר גם מהאי טעמא. וכיון שהנידון בדרבנן, ועוד שנראה שהמ"ב מצדד לדינא להקל בשעת הדחק ששבירי כלים שמעיקרן הייתה טומאתן מדרבנן מותר לסכך בהם, אולי יש מקום לצרף כל זה להקל למעשה בכגון דא, וצ"ע.

הרב יוסף טאוב

בענין פסול דבר המקבל טומאה לסוכה

במדור שולחן מלכים (גליון 29) הובא להקשות סתירה בדברי המשנה ברורה (סימן תרכ"ט) לגבי סיכוך בדבר שקבל טומאה מדרבנן, כפשוטי כלי עץ שכתב המשנ"ב (ס"ח) כלים שאפילו בשלמותן לא היו מקבלים טומאה אלא מדרבנן אם נשברו מותר לסכך בהן ומבואר דשבירה בדבר שמק"ט מדרבנן נעשה כשר לסכך. ובסק"י כתב כל כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר מק"ט מדרבנן דדמי לבית קיבול אין להניח מרא ומגריפה על הסוכה אפילו נשברה. ומקורו מהמג"א (סק"א) וחזינן דאף שנשבר, הוא נשאר פסול ואף שקבל טומאה רק מדרבנן. אפ"ה אחר שנשבר נשאר פסול וכן כתב המשנ"ב (ס"ק כ"ה) כלי עץ הרחב קצת וראוי להניח עליו דבר, י"א דמקבל טומאה מדרבנן ועל כן אין להניח מרא ומגריפה על הסכך להחזיקו ואפילו נשברו.

ובשו"ת "מנחת יצחק" (ח"א סימן פ"ב) נקט דדווקא אם אחר שנשבר הוא ראוי לשימוש וקשה דמרא ומגריפה שנשברה אף שראוי להניח עליו דברים. אבל עתה אינו עוד כלי רחב. ופשיטא שלא יקבל טומאה חדשה במצב זה של אחר שבירתו. וכן מפורש במשנ"ב (ס"י) דנעשה שבירה המטהרת מטומאה חדשה, דהרי כל הטעם שמקבל טומאה הוא דכלי עץ רחב וראוי להניח עליו דבר מק"ט דדמי לבית קיבול. אבל אחר שנשבר אינו רחב לא דמי לבית קיבול, ואם אעפ"כ יש בו פסול מטעם שקבל טומאה לשעבר, אם כן אף אם עתה לא ראוי להניח עליו, כלום שישאר בו פסול לסיכוך.

ויש ליישב בדבר שמקבל טומאה דאורייתא ועתה התבטל דין קבלת טומאתו, אעפ"כ הוא נשאר פסול לסיכוך, כמבואר בסוכה דף ט"ו: סככה בכלאי בגדים פסולה וטעם הדבר נקט רש"י כיון דמכלי שלם הוא בא, וגזרו חכמים שלא לסכך בו. אמנם הרמב"ם (פ"ה ב"ה) כתב טעם הפסול שמה יסכך בשברים שעדיין לא טהרו. ומעתה יתכן שדבר שמק"ט מדאורייתא התם נקטינן כטעם הרמב"ם שמה יסכך בשברים שעדיין לא טהרו, ולכן אסור לסכך אף אם עתה השברים לא ראויים למיד.

אבל בדבר שקבל טומאה מדרבנן וממילא מן התורה הוא כשר לסיכוך. כה"ג אין גוזרים לפסול אחר שבירה שמה יסכך קודם שבירה דהוה גזירה לגזירה. (עיין פמ"ג משב"צ סק"ה) אלא התם הטעם שפוסלים במרא ומגריפה אחר שבירה הוא שעדיין קיים בדבר חשיבות כלי משום שהגיע השברים מדבר שהיה כלי. וקיים בהם חשיבות מכח זה שמעיקרא היו כלי, ולכן שאף עתה הם חשובים וזה הפוסלם לסיכוך וממילא דווקא שגם עתה נשאר קיים בהם אפשרות של שימושים אבל אם אין עוד כלל שימושים בחפץ אמרינן שאין אפשרות לראות אותו כדבר חשוב אם עתה הוא לא משמש למיד. ולכן אם גם עתה הוא ראוי לשימוש. אף שאינו כלי רחב, ועתה לא יקבל טומאה חדשה דאינו עוד כלי רחב ועתה לא דומה לכלי קיבול. והוא פשוטי כלי עץ אבל החשיבות שהיתה בו מעיקרא שהיה כלי חשוב שמכח זה היה ראוי לקבל טומאה. חשיבות זו נשארה בו לעולם, ולכן דווקא אם גם עתה אחר שבירתו עדיין ראוי לקצת שימושים. דאם עתה לא ראוי לכולם אמרינן שפשיטא שפקע כל חשיבותו אם אין בו כלל שימושים אחר שנשבר. ואינו המשך של הכלי

הקודם דעתה הוא כעצים ואבנים. וביאור הענין על פי מה דיש לחקור האם פסול הסכך תלוי בקבלת הטומאה. או שזהו סימן שאם הדבר בר קבלת טומאה חזינן שזהו דבר חשוב שהתורה מכירה בו ככלי ולכן הוא מקבל טומאה.

וזה מפקיעו משם פסולת גורן ויקב. דאדרבה הוא דבר חשוב ולכן נפסל לסיכוך. ובספר משנת טהרות עוקצין מביא ראייה דהפסול תלוי בחשיבות מהא דכתב התוספות ריד (סוכה י"ג: ותוס' רעק"א אהלות פ"ח מ"א) דאוכל שלא הוכשר נמי פסול לסיכוך וחזינן שאין קבלת טומאה פוסלת אלא זה דהוא חשוב. ולכן גם שלא הוכשר הרי זה שיקבל טומאה לכשיוכשר התורה מחשיבתו כדבר חשוב. וכן הוכיח משיטת רש"י ותוס' (מוק ז.) דחבילי עצים מק"ט בבית המנוגע. והקשה המשנה למלך (פי"ד טומ"צ ה"ד) איך אפשר לסכך בעצים והרי ראוי לקבל טומאה. אלא התם שכל דבר נטמא בבית המנוגע לא קיים בו חשיבות אלא שלטומאה זו לא בענין חשיבות

ואין הפסול עצם הקבלת טומאה אלא דבר שהוא חשוב וסימן לדבר שהתורה מחשיבתו שיקבל טומאה זה מפקיעו מהגדרת פסולת גורן ויקב. וכן מבואר הא דידות אוכלין פסולים לסיכוך אף שמשמעות הר"ש בעוקצין (פ"א מ"א) דאין קבלת טומאה ביד. ואינו אלא מכנים ומוציא טומאה ע"י המגע שבו ומדוע פסול לסיכוך, אלא שהעיקר שהוא נעשה טפל לאוכל. ולכן הוא מוציא ומכנים טומאה. ומשום שהוא חשוב זהו פסול לסיכוך שאינו מקבל טומאה.

ויש לדון אם עצים ולבונה דהקדש שקיים בהם חובת הקודש ולכן הם מקבלים טומאה. דיתכן שיוכשרו לסיכוך משום שאף שמקבלים טומאה יתכן שאין להם חשיבות דהמין שלהם אינו דבר חשוב אלא מכח ההקדש נטמאים. וכן אוכל שאין בו כביצה אף שלא יקבל טומאה הוא פסול לסיכוך משום דהוא דבר חשוב ולכן קיים בו שם אוכל. והוא ראוי לקבל טומאה. ואין ענין דבפועל תחול בו הטומאה.

וכן יש לדון למבואר בתוס' הרא"ש (חולין דף ל"ג) שמשקה מקבל טומאה רק אם היה בו מחשבה. האם משקה בלי מחשבה כשר לסיכוך דלנתבאר שמשום חשיבותו שראוי לקבל טומאה לכן נפסל לסיכוך. יש לומר דקיימת החשיבות במשקה בעצם זה שמין זה ראוי לקבל טומאה ואף דחסר בו מחשבה יפסל לסיכוך. וכן יש לדון לדעת הראב"ד (פ"כ טומאות מת) דיש בלוע בכלי והדין כלי של פשוטי כלי עץ, דטהור מדאורייתא ובלוע בתוכו כלי מתכת. האם זה שלא יכול הכלי מתכת לקבל טומאה מטעם טהרת בלוע מכשירו לסכך, או דהעיקר שזהו מין חשוב ששייך בו קבלת טומאה ויפסל הכלי מתכת לסכך, ויהיה פסול דאורייתא לסכך.

ומעתה שנתבאר דיסוד פסול סיכוך תלוי בחשיבות הגורמת שיקבל טומאה הגדר שמק"ט דרבנן שנשבר והשברים ראויים לשימוש הוא פסול לסיכוך מדרבנן שאנו ממשיכים לראות זאת כדבר חשוב מכח זה שהשברים הם ההמשך של הכלי שהיה חשוב. וזה המחשיבם גם עתה שהן ההמשך של הדבר החשוב ולכן בענין שגם עתה יהא ראויים לשימוש. דאל"כ אינם המשך של הכלי של אתמול דלא נשאר בהם עוד שיריים של הכלי. דמעיקרא. דיסוד הפסול לסיכוך שהתורה מעריכה

בבקשה... בשביל זה אתה מקבל משכורת חודשית!!! בשביל זה אנחנו נותנים לך מעשר ראשון כדי שתסתובב בכל גבול ישראל עם גיליון אהלי טהרות ותשיג ותוודא שמוגבת ועד אנטיפרס אין תינוק ותינוקת שלא בקיאים בהלכות טומאה וטהרה... כלומר: זה שאני ועוד כמה יהודים פה בגיליון זה לומדים סדר טהרות ומשתדלים להיות בקיאים בזה... אצלנו זה מגיע ממקום של שטייגן... דרוש וקבל שכר... אבל אצלך הלוי... אצלך זה עולה בחיים!!! זה עול כבד שרובץ עליך!!! אצל שבט לוי אם יש ח"ו טרגדיה... הכתובת רשומה על הקיר!!! הם יודעים בדיוק מה מקור "ההדבקה"!!! יש עדיין כמה מחזות אי שם ליד מעלה עקרבם בדרום שלא כל תינוק ותינוקת בקיאים בהלכות טומאה וטהרה... וזה על הראש שלכם!! לא על הראש שלי!!! אני מצידי אמשך בל"ג להתנדב לכתוב כאן בחובבנות על סדר טהרות... אבל מי יקח את האחריות?? אצל מי סדר טהרות זה לא המלצה אלא "הנחיה"???

אתם שבט הלוי!!! ו... ואיפה אתם... איפה אתם שבט הלוי?? למה אתם רדומים??

למה כל לוי שאני תופס אותו ברחוב ושואל אותו מה הוא עושה בשביל בני בית המקדש... הוא עונה לי שהוא לא כ"כ מוזיקלי... או שהוא אומר לי... בשמחה... תביא בית מקדש... תביא שער... תביא צרור מפתחות... ואני מוכן לפתוח ולסגור... לא!!! מתי תבינו שזה לא זה!! אדרבה... דווקא לכהנים אין הרבה מה לדעת... הם צריכים להיות בקיאים בכ"ד עבודות טכניות!! מספיק שהם יושבים בט"ז בניסן ומרדכי מחוי להו קמיצה וזהו... הם יודעים קמיצה... אבל כל הלוגיסטיקה שלפני כן ואחרי כן... מי אחראי על השלוש מאות שיפה וחמש מאות בעיטה?? מי אחראי להיות ה"פתחיה" ולחקור ולדרוש כל אחת בשביל מה היא מביאה קן...?? **זה הלויים!!!**

תבין: כלל ישראל כבר מאות שנים רוצה להתכונן לגאולה... כל אחד תורם את חלקו... כל שבט בכלל ישראל במשבצת שלו כבר עושה את שלו... אם זה תלמידי הגר"א שעלו לארץ ישראל... ואם זה תלמידי הבעש"ט בהפצת המעיינות... ואם זה הכהנים בעידודו של מרן החפץ חיים... ואם זה שבט יהודה בעולה של תשובה... ואם זה שבט יוסף בקדושה ובנטיית יסוד... כל אחד תורם את חלקו לקראת הגאולה... **והיחידים שנשארו עדיין בצד זה הלויים!!!**

ותדעו לכם לויים: יש לזה כבר תקדים... כזה דבר בדיוק קרה בפעם הקודמת!!! בביאה שניה... כשעזר אלה עם כלל ישראל לבנות את בית המקדש... היה נציגות מכל שבט... חוץ משבט אחד!! שבט הלוי!!! ולכן הוא גזר בדורו ששבט הלוי לא יקבלו מעשר ראשון...

לויים: תתעוררו!!! אם לא תתעוררו מהר... פתאום יבא האדון אל ביתו... ובקצב הזה אתם הולכים לחזור על אותה טעות בדיוק... משיח ה' הולך לשאול איפה שבט הלוי?? ו... ומה תענו לו?? שנשאתם בבבל עם הכינויות על ערבים... אין זמן!!! צריך לקום ולהתעורר!!! חבל... יש לנו הוראות קבע מוכנה בבית... יש לנו מילגה של מעשר ראשון שמחכה לכם!! אבל על מה?? "חלף עבודתכם באוהל מועד"!!! אז תבואו... איפה אתם??

הגיע הזמן שתתאגדו... תקראו אחד לשני "מי לה' אלי..." תתפסו את העניינים לידיים...

אני מוכן לעזור... אני מוכן לבא בחובבנות כמו כאן באהלי טהרות... לדחוף... לעשות עקשען ובלגן... ו... ומיד לברוח... כי אחריות?? לא!! לא קשור אלי... זה על הראש שלכם...

קול בן לוי לוקה ובגדי נשרפים שישן לו על משמרתו... אם אתה רוצה רעיונות איך להמשיך הלאה עם זה... או חומר ומקורות בנושא בבקשה... אבל האחריות?? אל תשכח- עליך!!!!

בשבוע זה לראשונה מאז תחילת מסכת כלים... אנחנו בהפוגה מסוימת!! מה פירוש הפוגה?? המשנה מדברת על נושאים קצת אחרים... מגוונים... מהסוג של "סימנים עשה בתורה..." כיון שהזכיר שיעור רימון... הזכיר שיעור כביצה וזית וכו'...

תרשה לי קורא יקר לנצל את ההפוגה החד פעמית הזו לעורר נושא שיש לו קשר ישיר לתכנים של גיליון אהלי טהרות... מדובר בנושא שאני כבר מעורר אותו הרבה פעמים... (בכמות אחרות בעיקר) ויש סוג של תחושה של "קול קורא במדבר..."

הנידון הוא: **שבט הלוי!!! מה שנקרא "לוי"!!** אותו חבר מבית הכנסת שבקריאת התורה מועלים אותו בשני... עליו אני מדבר... יותר נכון: עליך אני מדבר...

ישנה טעות נפוצה... שעיקר עבודת הקרבנות שייכת לכהנים, ואילו הלויים?? הלויים הם שרים ומנגנים על הדוכן... או במקביל שוערים... פותחים את שערי העזרה בבוקר והולכים לישון, וחוזרים בלילה לנעול אותם... ואם ככה אז באמת לא נותר ללויים אלא לתלות את הכינויות שלהם על נהרות בבל ולשבת שם ולחכות למשיח שיבא...

אבל לא!!!!!! זו טעות!!! זה בדיוק הפוך...

דווקא לכהנים יש בסה"כ עשרים וארבע עבודות מעשיות... שכולם מרוכזות בהלכות "מעשה הקרבנות" וזהו! מכאן ואילך כל הלכות העבודה... כל הלכות איסורי מזבח וביאת מקדש ופסולי המוקדשין וערכין וחרמין ומעילה... הכל שייך ללויים... הגזברים והאמרכלים וה"ג ממונים שבמקדש הם לויים!! אין כאן המקום להאריך אבל יש באמתחתי יותר מארבעים תחומים במקדש שהם באחריות הלויים... אני אמנה אותם כעת בקצרה: הלויים אחראים על ביקור המזמין של הקרבנות, על הבכורות והמעשרות, על אספקת הסולת והזין והשמן והמנחות ולחם הפנים שבמקדש, על הקדש בדק הבית ועל שדה אחוזה ועל שדה החרם, על הגהת ספרי תורה בגבול ישראל, הם השופטים והשוטרים שאחראים על כל תרומת השקלים ועל הקרבנות שישאל התחיבו, הם אחראים גם אכילת הקדשים של הכהנים ועוד ועוד... **וכל זה מקראות מפורשים בתורה ובייחוד פירוש בדברי הימים!!! רק מה??**

לנו תקוע בראש ש-מה זה לוי "משוער"?? זה אחד שמגיע בבוקר ופותח את השער ומגיע בערב ונועל... וזה לא!!!! לא נכון!!!! לוי "משוער" הכוונה היא ללוי שעומד בשער! אחראי על שער!!! **"מפתחות העזרה בידו"!!!**

ועכשיו אני רוצה לגשת לנושא הכי קריטי... וזה כבר שייך לגיליון אהלי טהרות...

התפקיד הכי משמעותי וכבד משקל שמוטל על כתפם של הלויים זה הנושא של טומאה וטהרה!! בספר תורה של העם היהודי כתוב (בפרשת קורח): "ולבני לוי הנה נתתי כל מעשר בישראל... חלף עבודתם אשר הם עובדים באוהל מועד... ולא יקרב עוד בני ישראל אל אוהל מועד... והם ישאו עוונם..." **"הלויים ישאו עוונם של ישראל"!!!**

כתוב כאן (וזה מפורש בעוד כמה וכמה מקומות בחומש במדבר וברש"י) שעם ישראל כביכול נותנים ללויים משכורת קבועה... על בסיס "**חברת ביטוח**" כביכול!!! כלומר: אם יהודי עם הארץ מקיבוצי מגדים יגיע ברגל למקדש עם ילדו בן השנתיים והעניבה של הילד טמאה כי הוא לא חשב שזה מקבל טומאה... (זה היה נראה לו פחות מג' על ג') מי הולך להיענש ולישא באחריות של טומאת מקדש זו??

אותו יהודי?? לא!!!! הוא שוגג... עליו נאמר "השוכן איתם בתוך טומאותם..." ה' אוהב אותו... ה' מזכיר אותו בפסוק אחד חמשה פעמים "ואתנה את הלויים נתונים לאהרן ולבניו מתוך בני ישראל... ולא יהיה בבני ישראל נגף..." (עיי' רש"י במדבר ח' י"ט) היות וה' כ"כ אוהב את היהודי הפשוט הזה... בשביל זה ה' מינה אותך!!! אתה הלוי!!! שאתם אחראי על טומאת מקדש וקדשיו שלו... ואתה נתפס על עוונם... אתה נענש עליו...

אה... לא מתחשק לך להיענש על טומאת מקדש וקדשיו של אחרים???

המשך מלחמיה של תורה מעב' י"א

ולפי זה לדעת המשנ"ב בעובדא דהובא שהיה פשוטי כלי עץ משטח גדול ושברו זאת לחתיכות קטנות יתכן שיוכשר לסיכוך דאם עתה לא ראוי כלל לשימוש אמרינן שהוא דבר שאינו חשוב כלום וכשר לסכך והחזון איש נקט שאין צורך שפשוטי כלי עץ שאחר השבירה יהא ראויים לשימוש (או דנאמר שבאמת גם אחר שנשברו זהו עומד לשימושין).

בברכה למבקשי הדעת המסתופפים באוהל הטהרות הרב אברהם הרשטיין מולל פונבין

אותו דבר חשוב לכן הוא מק"ט. ואף דבר שמק"ט דרבנן הגדר דזהו דבר חשוב וזה הפוסל.

ודבר שעשו בו שבירה אם עתה עדיין קיים בו שימושים אז הוא שנחשב כהמשך של הכלי דמעיכרא אבל אם לא קיים בו עוד שימושים הוא כשר לסיכוך אבל שחפץ שקבל טומאה מדאורייתא אמרינן שהגדר שיש גזירה אטו כלי שלא נשבר ולכן התם אין צורך שישאר גם עתה שימושים בחפץ. אם מעיקרא ק"ט מדאורייתא.

• ניתן לשלוח הארות והערות במסכת כלים למדור מלחמתה של תורה **עד ערש"ק (כולל) פרשת פנחס** •

אנו זקוקים להשתתפות בהוצאות לזיכוי הרבים

ניתן לתרום בעמדת קהילות

קופה מס' 8317 תורת הטהרה קטגוריה פנימית 3 אהלי טהרות

וכן בקו הצדקה בשלוחה הנל' 0732757000

לקבלת הגיליון במייל ניתן לשלוח בקשה לכתובת מייל: 8592161@GMAIL.COM

כמו כן בכל עניני הגיליון ניתן לפנות במייל הנ"ל

או בפנ' 0548592161

ניתן להשיג את הגיליון מידי שבוע: בני-ברק: רח' ראב"ד 31 משפ' ברמן

ירושלים: ישיבת מיר- הרב בצלאל טרוביץ טל: 053165655

קרית ספר: רח' נתיבות המשפט 67 משפ' זכריש